

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»
Факультет філології, психології та педагогіки
Кафедра германської філології та перекладу

Рекомендовано до захисту
Протокол засідання кафедри № 6
від «20» січня 2025 року

Завідувачка кафедри:

Воробйова О.С.
(прізвище та ініціали)

_____
(підпис)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня «Магістр»
ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОМОВНОГО ДУБЛЯЖУ
АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ КІНОКОМІКСІВ

Виконавець:

Студент VI курсу, групи 601-ФФ
Хоменко Дмитро Валерійович

Керівник роботи:

Воробйова Оксана Сергіївна
кандидат філологічних наук, доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Рецензент:

К. філол. н., доцент, доцент кафедри
романо-германської філології та
зарубіжної літератури ДНУ імені
Василя Стуса Білецька О.
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Підсумкова оцінка:

за національною шкалою:

_____
кількість балів, ECTS:

_____
Підпис керівника

РЕФЕРАТ

МР: 74 с., 51 джерело.

Об'єктом дослідження є український дубляж англomовної стрічки супергеройського жанру, предметом – способи перекладу лексичних одиниць та перекладацькі трансформації, застосовані в дубляжі й відмінності між репліками оригіналу та перекладу.

Мета роботи – здійснити перекладацький аналіз дубльованого українською мовою фільму супергеройського жанру та з'ясувати особливі відмінності між оригіналом та вітчизняною адаптацією.

Методи дослідження – контекстологічний і дистрибутивний аналіз, метод перекладацького аналізу, метод аналізу та узагальнення, описовий метод.

У першому розділі кваліфікаційної роботи розглянуто теоретичні аспекти вивчення дублювання як особливого виду аудіовізуального перекладу, його формування в Україні.

У другому розділі роботи увагу сфокусовано на дослідженні практичних аспектів українськомовного дубляжу англійськомовних кінокоміксів, а саме, здійснено аналіз дубльованого українською мовою фільму супергеройського жанру на предмет перекладацьких трансформацій, які були використані, та з'ясовано особливі відмінності між оригіналом та україномовною адаптацією.

Розділи супроводжуються висновками до кожного з них, а також загальними висновками, в яких найбільш стисло й аргументовано висвітлюються підсумки проведеного дослідження.

АУДІОВІЗУАЛЬНИЙ ПЕРЕКЛАД, ДУБЛЯЖ, СУПЕРГЕРОЙСЬКИЙ ЖАНР, СПОСІБ ПЕРЕКЛАДУ, ПЕРЕКЛАДАЦЬКА ТРАНСФОРМАЦІЯ.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. АУДІОВІЗУАЛЬНИЙ ПЕРЕКЛАД І ЙОГО ВИДИ. РОЗВИТОК ДУБЛЯЖУ	7
1.1. Види аудіовізуального перекладу	7
1.2. Дубляж, його різновиди, переваги та недоліки	16
1.3. Історія українського дубляжу	21
1.4. Скасування дубляжу	23
Висновки до розділу 1	29
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ УКРАЇНСЬКОМОВНОГО ДУБЛЯЖУ АНГЛОМОВНИХ КОМІКСІВ	31
2.1. Зародження супергеройського жанру в кінематографі та його особливості	31
2.2. Аналіз перекладацьких трансформацій та передача гумору в дублюванні	39
2.3. Аналіз українського дубляжу на прикладі англomовного фільму "Вартові галактики"	45
Висновки до розділу 2	64
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69

ВСТУП

Дане дослідження є спробою розкрити питання особливостей українського аудіовізуального перекладу повнометражних стрічок супергеройського жанру.

В роботі проаналізовано види аудіовізуального перекладу; детально розглянуто саме поняття "дублювання", його розвиток і спроби скасування в Україні, переваги та недоліки; описано історію супергеройського жанру та його унікальність, вплив на світовий кіноринок. Як приклад для аналізу дублювання, було обрано стрічку "Вартові галактики" 2014 року, режисера Джеймса Гана, оскільки в ній міститься багато колоритних і харизматичних героїв, які спілкуються кумедно та потрапляють у смішні ситуації. Фільм насичений діалогами, які дуже цікаво адаптовано й ледь не кожна перекладена фраза може стати приводом для досліджень.

Актуальність дослідження обумовлена тим, що в ньому описано та проаналізовано досить специфічний жанр кіно, який у сучасному світі залишається найпопулярнішим і найкасовішим, проте майже непомітним серед праць про тематику кінематографу та його мовні особливості.

Об'єктом дослідження є український дубляж англomовної стрічки супергеройського жанру, **предметом** – способи перекладу лексичних одиниць та перекладацькі трансформації, застосовані в дубляжі й відмінності між репліками оригіналу та перекладу.

Мета роботи – здійснити перекладацький аналіз дубльованого українською мовою фільму супергеройського жанру та з'ясувати особливі відмінності між оригіналом та вітчизняною адаптацією.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**:

- 1) окреслити теоретичні засади дослідження дублювання як виду аудіовізуального перекладу, його формування в Україні;
- 2) проаналізувати дубльований українською мовою фільм супергеройського жанру та виокремити застосовані в ньому

перекладацькі трансформації та способи перекладу лексичних одиниць;

- 3) з'ясувати особливі відмінності між англomовним оригіналом та українськомовною адаптацією.

Матеріалом дослідження є англomовний фільм "Guardians of the galaxy" ("Вартові галактики") Джеймса Гана та його українськомовний дубляж.

Вибір методів дослідження обумовлений метою і завданнями роботи. В дослідженні використовуються наступні методи лінгвістичного аналізу та загальнонаукові методи: контекстологічний і дистрибутивний аналіз, метод перекладацького аналізу, метод аналізу та узагальнення та описовий метод.

Наукова новизна роботи полягає в тому, щоб дослідити й показати унікальність українського дубляжу (а також узагальнити його утворення та розвиток) в досить специфічному та складному для адаптації жанрі кіно; з'ясувати, яким чином і задля чого підібрано ту чи іншу адаптацію на конкретних прикладах.

Теоретична цінність дослідження полягає у тому, що в ньому на теоретичному рівні систематизовано позамовні та мовні ознаки українського дубляжу жанру супергеройського кіно, який залишається малодослідженим, проте надзвичайно популярним.

Практичне значення цієї наукової розвідки міститься в тому, що матеріали роботи можна застосовувати під час практичних занять в рамках навчальних дисциплін «Практика усного та писемного галузевого перекладу (англійська мова)», «Комунікативні та перекладацькі стратегії в галузевих дискурсах (англійська мова)», а також «Компаративна лінгвістика» (тематичні модулі, присвячені проблемам порівняльної лексикології та порівняльної стилістики англійської та української мов). Студенти будуть зацікавлені порівняти комедійні уривки із сучасної стрічки та прослідкувати, зіставити й проаналізувати разом із викладачем переклад, який є досить автентичним.

Обсяг і структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів (теоретичного та практичного), висновків до кожного з них, загальних висновків та списку використаних джерел.

У вступі обґрунтовується актуальність обраної наукової проблематики; визначаються об'єкт та предмет дослідження, його мета та завдання, методи дослідження; описується матеріал дослідження, окреслюються наукова новизна, теоретичне та практичне значення наукової розвідки.

У першому розділі кваліфікаційної роботи розглянуто теоретичні аспекти вивчення дублювання як особливого виду аудіовізуального перекладу, його формування в Україні.

У другому розділі роботи увагу сфокусовано на дослідженні практичних аспектів українськомовного дубляжу англійськомовних кінокоміксів, а саме, здійснено аналіз дубльованого українською мовою фільму супергеройського жанру на предмет перекладацьких трансформацій, які були використані, та з'ясовано особливі відмінності між оригіналом та україномовною адаптацією.

Загальний обсяг роботи становить 74 сторінки, бібліографія містить 51 джерело використаної літератури.

РОЗДІЛ 1

АУДІОВІЗУАЛЬНИЙ ПЕРЕКЛАД І ЙОГО ВИДИ. РОЗВИТОК ДУБЛЯЖУ

1.1. Види аудіовізуального перекладу

У світі сучасності, людина має надзвичайно багато засобів, щоб виразити, втілити, показати свої ідеї, погляди, переконання, переживання тощо. Хтось малює, хтось творить скульптури, комусь більше притаманне вираження себе через написання музики, а де-хто знаходить себе й демонструє свій внутрішній світ через призму кінематографу – унікального засобу, який дає змогу увіковічнити культурне надбання й візуалізувати та чути його знову й знову.

Щоб поділитися з усім світом своїм культурним надбанням, потрібно транслювати його мовами тих країн, в яких той чи інший продукт демонструється. Надзвичайно багато людей не розуміють мову оригіналу, тому на допомогу приходять люди, які полегшать процес сприйняття іноземного кіно, а сам процес перетворення змісту з однієї мови на іншу називають аудіовізуальним перекладом.

Аудіовізуальним перекладом : [27, с. 7,8; 31, с. 9,10;] (АВП) є академічний термін, який позначає переклад медіа продукту, що включає в себе візуальні та аудіо компоненти, тобто зорові та слухові. Він також містить як і сталі, так нові мовні та знакові особливості перекладу.

Було проведено дослідження, що АВП є різновидом перекладу, який дослідили досить мало й у ньому наявний ряд подібних рис, які притаманні перекладу літератури художнього жанру. Такими рисами є:

- цілісність,
- модальність (ставлення мовця до дійсності висловленого ним судження, тобто чи є воно можливим, дійсним бажаним),

- адресність (властивість тексту або висловлювання бути спрямованим на конкретного адресата: особу чи групу осіб до яких звертається автор),
- інтертекстуальність (взаємозв'язок між текстами, коли один текст посилається на інший або відтворює його елементи.)

На думку українського мовознавця, доктора філологічних наук, професора Віктора Вікторовича Коптілова, переклад фільмів і серіалів слід також віднести до художнього перекладу, де в перекладача є задача не лише правильно відобразити ідеї, які вклав автор у драму, роман, повість чи поему, а й перенести спосіб художньої реалізації твору, передати метафоричність оригіналу не гірше за автора. З цього й виходить така палка увага перекладача до стилістики й семантики твору. Щоб адекватно передати зміст фільму/серіалу, перекладачу потрібно застосовувати ряд граматичних, лексичних, фонетичних і синтаксичних трансформацій. За допомогою адекватного перекладу повинні досить влучно відображатися сенс діалогів між героями, гумор, лайка, реалії, особливості культури.

Головне завдання для фахівця, який працює з аудіовізуальним перекладом – це донести глядачеві естетику оригіналу та його особливості з художньої точки зору. По суті, перекладач повинен утворити повністю новий текст художнього жанру відповідною мовою перекладу. Але при цьому доведеться вилючати якісь деталі тексту, оскільки в перекладача повний карт бланш щоб обрати за допомогою якого засобу в перекладі працювати з цим текстом.

Науковці розрізняють такі різновиди аудіовізуального перекладу:

- дублювання (dubbing) – створення звукового супроводу для фільмів, серіалів, відео, телепередач іншою мовою, шляхом заміни оригінальних голосів на акторські, які говорять відповідною мовою;
- субтитри (subtitling) – текстове відображення діалогів фільму або телепередачі, які показуються на екрані;

- сурдопереклад (subtitling for the deaf) – процес, коли мова жестів перекладається на звичайну або навпаки, зазвичай застосовується для людей з порушеннями слуху;
- сюртитри/супертитри (surtitles) – титри з текстами пісень або вставки, які демонструються над сценою під час проведення вистави в театрі чи концерту;
- субтитри в режимі реального часу (respeaking) – текстова трансляція діалогів у текстовому вигляді, які можна побачити на екрані під час прямого ефіру або онлайн запису, наприклад телевізійні новини;
- поєднання дубляжу й субтитрів (audiosubtitling) – це спосіб, коли дубляж застосовується для головних діалогів фільму, а субтитри додають для роз'яснення додаткових деталей або перекладу якихось особливих слів та фраз;
- закадровий переклад (voice-over) – робиться озвучка тексту, який переклали, таким чином, щоб його можна було чути поверх оригінального аудіосупроводу;
- синхронний переклад фільмів на кінофестивалях (simultaneous interpreting at film festivals) – репліки фільму перекладаються в усній формі й одночасно з його демонстрацією на фестивалі кіно;
- вільний коментар (free-commentary) – додається до відео чи матеріалу, який містить аудіозапис. Він не відповідає тексту, який був у оригіналі, а приносить свої думки, роз'яснення чи жарти;
- аудіодискрипція (audio description) – коментування, яке додається з метою опису відео, його подій, персонажів, дій. Призначений для людей, які не можуть візуалізувати кінопродукт і мають порушення зору;

- пародійний переклад (goblin translation) – переклад тексту в гумористичному стилі, задля якого в оригіналі змінюється зміст щоб відтворити ефект комічності;
- аматорський дубляж/субтитри (fansubbing and fansubbing) виконується не професійними перекладачами, а фанатами чи ентузіастами, які роблять переклад фільмів, серіалів або телепрограм.

З огляду на те, що кількість кінопродукції невпинно зростає кожного року, то не увесь відео/аудіо матеріал потрапляє до фахівців, які майстерно знаються у цій справі.

Дуже широко поширилися субтитри й дубляж, зроблені аматорами і як наслідок, у країнах на кшталт: Японії, Китаю, Південній Кореї, перш ніж у кінотеатрах вийде офіційний переклад фільму, виникають декілька фанатських версій, в яких якість може значно відрізнятись, але зазвичай залишає бажати кращого. Усе це спричинено специфіками формату, який часто перекладають просто "на слух", бо немає монтажних листів, також низький рівень обізнаності самих перекладачів може зіграти злий жарт. Прикладом кінопродуктів, якість яких викликає питання, може слугувати термін "краудсорсинг" (crowdsourcing), який означає переклад, зроблений кількома ентузіастами, які взагалі можуть і не мати відповідної освіти чи набутого досвіду.

На думку дослідників, досить важко з'ясувати, який саме з видів АВП є кращим, однак є три фактори, які можуть повпливати на те, який вид саме вибрати [36, с. 11; 12].

Цими чинниками є те:

- як довго виготовляють кінопродукцію;
- причини, пов'язані з економічними питаннями;
- що очікує, хоче аудиторія.

У деяких державах так склалося історично, що там переважає конкретний вид аудіовізуального перекладу [1, с. 11].

До прикладу, французи надзвичайно палко відносяться до власної мови, принципово відстоюють її чистоту й категорично проти надходження слів, які походять з інших мов. Тому це є основним фактором для обрання дубляжу як головного виду перекладу для цієї країни.

У Німеччині, Іспанії та Італії було обрано дубляж, через режим, який вели фашисти. У цих державах, на думку диктаторів надзвичайно важливо сприймати власну мову на слух, оскільки це засвідчує її значимість і зміцнює національну ідентичність.

У Нідерландах, Норвегії, Швеції, Данії, Греції більше поширені субтитри. Через те, що в Бельгії дві офіційні мови, то це стало основною причиною для запровадження субтитрування, оскільки щоб виготовити дублювання на кожній з мов є досить коштовним і вимагає більше часового ресурсу.

У нашій країні та Польщі здебільшого застосовується закадровий переклад. Його вважають найменш затратним різновидом кіноперекладу якщо порівнювати з дубляжем і субтитрами, оскільки реалізація цього виду займає значно менше часу, людських зусиль і фінансів.

Найтипівішою ознакою внутрішньодержавного закадрового перекладу є те що кінопродукція озвучена двома голосами: там, де жінка робить озвучку абсолютно усіх жіночих голосів, а чоловік, відповідно, чоловічих. Однак, часом трапляється й іще один голос – дитячий, який озвучується окремо. Дуже розповсюдженим в мережі Інтернет є те, що як тільки з'являються нові епізоди якогось серіалу, то застосовуються субтитри, розроблені волонтерами. При цьому, це дозволяє глядачам якомога швидше оглянути прем'єру.

Проте, хорошим є те, що притаманний піратським дискам переклад, зроблений одним голосом, який притаманний піратським дискам у кінці минулого століття і який важко розібрати уже, вірогідно, є частиною старого

пережитку. В нашій країні покроково утворювалася власна школа з перекладу кінопродукції, яка принципово й систематично відмовляється від методів, запроваджених у радянському союзі. Проте, теперішня авдиторія вимагає набагато більше від перекладу, адже має змогу самотужки побачити мінуси й хиби в фільмі, який має дубляж, палко залишає свої претензії на різних сайтах.

Серед причин, через які виникають помилки при перекладі, вчені виділяють:

- відсутність професійних навичок у перекладачів;
- псевдоінтернаціоналізми;
- наявність синонімів, омонімів, антонімів;
- буквальный переклад;
- неспроможність ідентифікувати специфічно забарвлену лексику.

Крім того, в АВП буває так, що немає співпадання усного та письмового текстів, які паралельно подаються глядачам. Це спричинено лімітом субтитрів (для того щоб глядачі мали час прочитати субтитри, написаний текст не повинен бути довшим двох рядків) і усного перекладу, котрий треба співставляти за довжиною з текстом у оригіналі.

Аналізувати аудіовізуальний переклад варто не тільки з точки зору наскільки зрозумілим є текст, але й допустимий, досяжний та ясний для авдиторії.

Деякі особливості оригінальної кінопродукції адаптують для конкретної аудиторії у культурному й мовному плані, щоб це кіно не відчувалося як щось чуже, незрозуміле й досяжне. Це називається адаптацією, яка в сучасному кінематографі орієнтована на певного адресата. Проблематика АВП може відноситися до різних форм його зберігання. Наприклад, якщо вибирати якою мовою дивитися фільм на DVD, то в основному тут досить малий вибір можливостей. У більшості випадків

субтитри можуть бути недоступні, аби їх можна було увімкнути й вимкнути, за потреби, різними мовами. Дедалі більше поширюються субтитри в режимі реального часу, в яких трапляються помилки оскільки не вистачає часу для їх формування.

Вірогідність того, що готовий переклад "перезаливають" на сайти, де можна пересилати матеріал файлами, спричинила те, що один фільм тепер доступний у різних версіях перекладу. З одного боку, це є плюсом, бо є конкуренція між студіями звукозапису, а з іншого боку, мінусом є те, що постає питання авторського права. Трапляється, що злочинці цілеспрямовано публікують переклад з лайливою лексикою навіть у дитячій кінопродукції. Протягом різних періодів часу, передачі були обізнаними у сферах історії, культури й суспільних реалій, притаманних іншим країнам. На сьогодні у доступі до різної інформації практично немає обмежень тому перекладач мусить брати до уваги те, який етикет, традиції, як функціонує адміністративна, судова й освітня система в країні, яка зображена в кіно.

Гарантією того, що переклад буде успішним, є те, наскільки грамотний перекладач у цифровій сфері — наскільки вдало він може користуватися різними джерелами, які сприятимуть питанням культури, лексики, граматики, значенням незнайомих слів. Більше того, у сучасних реаліях очікується, що перекладач повинен бути техніком, редактором тексту й дизайну, розумітися на веб-сторінках, файлах і як все це функціонує, і це все про одну людину.

Послідовність роботи з кіноматеріалом наступна:

- 1) спершу перекладач виконує свою роботу (декодує, ідентифікує й здійснює переклад кінотексту);
- 2) редактор коригує текст;
- 3) режисер звуку розділяє носій на доріжки, які окремо містять відео, звук і текст;
- 4) диктор декламує текстовий матеріал у студії;

- 5) накладання режисером звуку на оригінальний текст або створю звукову доріжку наново, якщо є така потреба й є технічна змога;
- 6) здійснюється шифрування після комбінування відео та звуку;
- 7) субтитрування (оригінальна звукова доріжка тексту видаляють, якщо буде необхідно, й створюють свіжий перекладацький текст.

Щоб перекласти слова національного колориту, використовуються два головних методи: еквівалентність та адаптація. Метою еквівалентності є застосування практичного відповідника, наявного в цільовій культурі. Це означає, що в перекладеному тексті передали інформацію на належному рівні; а адаптація є витвором аналогічної ситуації перекладачем», тобто повинно створюватися таке враження, неначе текст і не перекладали. Він повинен існувати окремо й бути незалежним для культури, на яку й орієнтований.

У дубляжі повинна бути присутня видимість того кіногерої посправжньому розмовляють місцевою мовою. Для того щоб дублювання було вдалим, необхідна хороша скоординованість і природні репліки, які промовляють актори. Але це не має зашкоджувати влучності перекладу й спричиняти штучність діалогів. Саме тому в ньому повинно міститися суть, яка зображена на екрані, а голоси повинні бути сприйняті таким чином, ніби їх вимовляють герої, за якими ці голоси зафіксовані. Переклад повинен давати відчуття правдивості, надійності та переконливості щоб заважати глядачеві спостерігати за сюжетом.

Проте, необхідно зауважити те, у якому стані надсилають фахівцям матеріал для перекладу. Щоб уникнути потрапляння фільму до Інтернету до початку прокату в кінотеатрах, всесвітньо відомі кінокомпанії вживають наступні заходи:

– увесь відео сюжет розділений на уривки, тривалістю від 15 до 20 хвилин, які мають допоміжний захист щоб унеможливити копіювання.

відео роблять навмисно низької якості, не більше 240р. Цього вистачить для розуміння й візуалізації того, що відбувається на екрані.

редагують кольорову гаму, тому згенеровані дані бувають чорно-білі чи у вигляді сепії.

поверх зображення можуть накладатися графічні знаки. Здебільшого вони мають вигляд стійких написів, які можуть бути повністю чи наполовину прозорими й мати певний об'єм.

Також невідкладним є надсилання перекладачу листів, які містять діалоги фільму. Фактично, це сценарій і чистому вигляді, написаний оригінальною мовою, в якому вказані вказано репліки всіх персонажів і умови, і яких вони знаходяться. У всіх репліках наявний часовий код, який встановлено з точністю до сотих частинок мілісекунди. Крім того, прописується кожна пауза, всі зітхання, кашлі, шуми, які роблять герої фільму. Для акторів озвучки це надзвичайно важливо. У проектах високого рівня, до реплік часто додають розгорнутий опис певної фрази щоб перекладачі могли зрозуміти її тлумачення й підібрати доречний еквівалент. В основному, фільми, які були зняті за великий бюджет, мають надзвичайно велику кількість уточнень і нотаток. Особливо детально пояснюються алюзії та жарти, які іноземна аудиторія може й не сприйняти й пропустити повз вух. Коли трапляється так, що перекладачу не вдалося перенести суть жарту чи знайти доречний аналог, то вина лягає на плечі самого перекладача й редактора за їх помилку. Якщо жарт адекватно передано, то буде змога не втратити його оригінальний зміст або гострий гумор. Паралельна передача обох елементів може бути надзвичайно рідкісною. Тоді, доречним буде наново переписати жарт, чи напряму описати його, але при цьому буде розбіжність у емоційному й експресивному забарвленні між перекладом і оригіналом. Немає однакової стратегії для кожної ситуації, завжди буде щось різне, тому що саме вибрати вибирає виключно перекладач [15, с. 13,14,15].

1.2. Дубляж, його різновиди, переваги та недоліки

На сьогодні, кіно є одним із найпоширеніших різновидів творчості сьогодення. Кіногіганти в Америці та Європі виробляють десятки серіалів, художніх та анімаційних фільмів.

Їхня продукція може потішити навіть найвибагливішого глядача. В Україні відбувається справжній підйом іноземного кінематографу, який транслюють у кінозалах і на малому екрані.

І для цього всього потрібен переклад на адекватному та якісному рівні, що й підтверджується фактом важливості в нашій країні аудіовізуального перекладу серед наук, пов'язаних з лінгвістикою. Щоб перекладати кінопродукцію кожна країна висуває власні вимоги.

На отримання враження від фільму досить впливає спосіб його перекладу й підпорядковується оригінальному культурному осередку. Вагоме значення має й культура, на яку орієнтований переклад, смаки аудиторії, грошова цінність, звичаї а також характеристики, властиві історії конкретної нації. У 1928 році Голівуд намагався здійснити перші кроки в дублюванні.

Дублювання – вид аудіовізуального перекладу, який охоплює дві чи більше мови та означає специфічну технологію запису звукової доріжки вихідною мовою, яка є цілковитою альтернативою доріжки оригінальної мови.

Тобто це заміна голосу акторів, які говорять рідною мовою у фільмі, на місцеву. Крім цього, відбувається повна синергія провідженості реплік, їх початок і кінець; артикуляція оригінальних акторів.

Переклад аналізують з того, як вдало фахівець "розмістив у вуста" текст героя стрічки.

А в перекладі треба цілісно перерозглянути матеріал, наново створивши текст, базуючись на одночасній обробці кількох ідей так, щоб він пасував до обставин, притаманних чужим мовам і культурам: [19, с. 16].

Протягом 80-90-х років минулого століття більш вживаним стає синхронний закадровий переклад. А його особливістю є міксування допоміжного мовного запису кінопродукту іноземною мовою з оригінальною таким чином, щоб було чутно і переклад і першоджерело. Звукову доріжку оригіналу роблять тихіше, проте її можна почути, й відповідно переклад звучить гучніше.

Науковиця Ірина Алексеева, яка досліджує цю проблематику, наголошує, що впродовж останніх років синхронізація матеріалу в реальному часі майже остаточно замінила дубляж. Це спричинено тим, що у глядачів повинна бути шанс познайомитись з аудіорядом кінокартини в тій формі, яку задумав автор. А до аудіоряду входять:

- мовні специфіки вимови реплік оригіналу;
- шуми на різному фоні, які є частиною задуму автора й мають художню цінність;
- тембри голосу;
- інтонації.

На противагу субтитрам, небагато згадано про дубляж у різних працях, ймовірно через те, що оригінал змінюється дубляжем. Попри те, що на думку багатьох дублювання є найвигіднішим видом АВП, варто прийняти, що він не є одним і тим же від країни до країни.

До прикладу, заявляють, що в традиційній Західній Європі існував поділ на два чималі блоки перекладів з візуальної точки зору:

- до першого відносили Великобританію, Скандинавські держави, країни Бенілюксу, Грецію та Португалію. Загалом, на їх території поширені субтитри;
- до другого входять країни центральної та південної Європи, які розташовані від Німеччини до Іспанії (Франція, Італія й Австрія). В них здебільшого розповсюджене дублювання.

Слід також згадати про існування двох видів дубляжу, які залежать від особистостей мови. Про це згадує у своєму дослідженні Оксана Полякова.

Вона виділяє:

– внутрішньомовний дубляж (діалоги замінюють автономно й додають нові звукові доріжки) характеризується тим, що актори, які прийняли участь у зйомках кіно, наново себе озвучують чи хтось інший їх знов озвучує у відповідному приміщенні з апаратурою. Потреба в цьому спричинена не завжди задовільною якістю запису звуку який може мати несподівані гули чи нечітке мовлення.

– міжмовний дубляж (безпосередньо дубляж) – цілковита заміна місцевою мовою першочергових голосів акторів.

Перевагами дублювання є:

- 1) глядачі, які ставлять його на перше місце;
- 2) розуміння дубляжу не вимагає багатьох зусиль;
- 3) під час перегляду дубльованого фільму складається враження неначе його знімали перекладеною мовою і таким чином зникає мовна перепона;
- 4) існує потенційна можливість заміщення діалектних характеристик реплік героїв фільму на соціально-мовні;
- 5) дубляж створює умови для пристосування фільму до цензури, яка різниться від країни до країни (деякі фрази видозмінюють за допомогою інших так що аудиторія цього не побачить;

Недоліками дублювання є:

- 1) дорога вартість. Для його виготовлення необхідне коштовне устаткування, виплати за роботу далеко не одного перекладача, акторів озвучки, фахівців, які розуміються на синхронізації звукових доріжок;
- 2) багато часу йде на те, щоб коригувати й озвучити текст;

3) актори дубляжу часом можуть бути не достатньо кваліфіковані для чіткої читки. Враховуючи те, що глядачі не мають змоги почути оригінальні голоси, переклад і озвучка кіно здатні зробити міцний вплив на його розуміння.

Хід виконання дубляжу містить подальші кроки: телевізійна компанія одержує дублікат стрічки та скрипт (тобто сценарій або монтажний лист) на додачу їй надсилає все це перекладачеві. Він опрацьовує текст (який міститься у скрипті) і відео паралельно. Скрипт підготовлений за деякими вимогами й містить інструкцію щодо конкретного уривку тексту відео чи аудіо доріжки (саундтрек), тривалість тексту (таймкод), інтонаційний відтінок (нотатки для акторів стосовно того яку емоцію вкласти в певну репліку). Здебільшого, надісланий скрипт включає роз'яснення стосовно реалій, які фахівці під час перегляду гіпотетично можуть не розуміти. Часом там присутнє тлумачення фраз, які можуть спантеличити.

"Creative letter" — це спеціалізований документ, у якому є вказівки щодо перекладу. Там деталізують що саме необхідно отримати від акторів, передається стисла характеристика героїв кінокартини й певні настанови щодо того як правильніше перекласти.

Серед важливих вказівок трапляються: "На цю пісню не дозволено накладати субтитри або перекладати через розбіжність у праві інтелектуальної власності".

Часом трапляються анотації, які мають вигляд фрази: "Note humour" — тобто потрібно взяти до уваги конкретний епізод, оскільки він містить гумор. Може й бути так, що у файлі питається чи ознайомлені в нашій державі про якийсь конкретний предмет, який властивий іноземній країні. Немає ідеального варіантіу щоб знайти вихід із неоднозначної ситуації. Спершу варто спробувати роз'яснити про це у тексті. Не завжди й це спрацьовує.

По-друге, варто уникнути важкого слова й поміняти його на більш вживане поняття або тоді вказати "ця штука".

По-третє, застосувати калькування – якесь інтелігентне неясне слово, яке подіє як національний колорит, наприклад "rundown". Частина аудиторії не збагне що воно таке, а інша частина не виявить нічого особливого.

До перепон, які бувають під виготовлення дубляжу, належать й інтонаційні кліше. У кінці вимовленої репліки дубляжисти регулярно застосовують придихання або розмовляють з більшою висотою звуку й поетапно перемикаються на шепіт по закінченні усіх речень. Така манера є штучною й часом різниться від оригінальної аудіо доріжки. З цією причини варто відслідковувати щоб під час дублювання своєрідність вимови акторів зобразили належним чином. Стиснення та правки до тексті оригіналу невідворотні, оскільки англійська й українська відносяться до різнорідних мовних об'єднань і різняться граматичною будовою (англійська є аналітичною, тобто має допоміжні конструкції; а українська є синтетичною, тобто будується за допомогою закінчень).

Таким чином в українській мові:

- є перевага у кількості складів над англійською.
- розмір готового тексту нашою мовою з іноземної може зрости й буде інша побудова на кожному мовному рівні (фонетика й синтаксис)
- властиве застосування коротших структур речення, а в англійській розповсюджена довга форма.

Розмір діалогів залежить від того, яку конструкцію, слова, зв'язки, вигуки туди додати, при цьому якщо це не заважає сенсу.

На передачу експресії може вплинути заміна фрази або його частини іншим елементом із тривалішим висловлюванням [5; 20; 26, с. 17-20].

1.3. Історія українського дубляжу

Коли Україна була підконтрольна радянському союзу, дублювання нашою мовою було майже зведено нанівець, насамперед завдяки політиці універсалізації та зросійщення союзом.

Після здобуття незалежності в 1991 році, обставини залишилися незмінними й майже не було власного конкурентоспроможного ринку дубляжу включно до 2006 року. Під кінець 80-х років 20 століття, перелік стрічок у кінотеатрах був майже на 100% російською.

До 1995 року, в усіх країнах, які вийшли зі складу Радянського союзу, була заборона на показ іноземних фільмів через те, що не було закону, який би протидіяв піратству. Цю заборону було знято, коли в Україні вступив у силу закон про авторське право, тоді й вдалося запустити свій ринок.

Але коли прийняли закон, що кінострічки безумовно повинні бути українською мовою, у тому році обставини докорінно змінилися, почали утворюватися надзвичайно професійні студії дубляжу, а ринок швидко почав прогресувати і насичуватися продукцією.

У перші місяці 2009 року, "Le Doyen Studio" стала першою сертифікованою студією в Україні.

Будучи частиною колонії східного агресора, у нашій країні були широко розповсюджені стрічки в російській озвучці без жодної наявності АВП.

Український журналіст та мовознавець Юрій Шевчук згадував у статті, що в 2006 році співвідношення фільмів українською було – один до п'яти, і говорилося про який завгодно фільм, а не лише про російські. Того ж року прийняли закон, відповідно до якого кількість вітчизняного дубляжу в нашій країні повинна бути як мінімум 70% перед початком 2007 року.

Мультфільми й серіали дали старт усьому.

У цьому році в прокат вийшла перша повнометражна дубльована анімаційна стрічка "Тачки", над адаптацією якої працював Олекса Негребецький, а серед акторів озвучки були: Ольга Сумська та Остап Ступка. Широко доступними стали багатосерійні шоу "Альф" і "Друзі". Нашим глядачам особливо запала у серце історія про смішного інопланетянина, який вийшов ще в 1996 році під час ефіру каналу ICTV, і це завдяки гарній праці перекладачів.

Якісний переклад також і вищезгаданий серіал "Друзі", який також запав у душу для багатьох з нас. Але варто відзначити наш дубляж іронічного американського мультсеріалу "Сімпсони". При цьому, його вдалося зробити виразнішим та автентичнішим ніж російський.

Перекладачі прийняли рішення взятися за справу дуже ґрунтовно та відповідально щоб пристосувати гумор до українських реалій.

До прикладу, в одному епізоді виступає український кримінальний авторитет на ім'я Віктор. У цьому гумористичному образі українці без зусиль впізнавали Віктора Януковича, який був президентом на той час. Актори дубляжу вирішили ще більше акцентувати цю подібність і зробили так, щоб герой розмовляв типовим суржиком. А у соратнику Віктора українці без зусиль впізнавали колишнього прем'єр-міністра Миколу Азарова з його відомою "азірівщиною". Слід підкреслити, що й актори озвучки також внесли надзвичайно важливий вклад. Чого тільки заслуговує Юрій Коваленко, якого кличуть Доктор Звук, який подарував голос 23 героям у анімаційному серіалі. У той час його ім'я було двічі згадано в Книзі рекордів України.

Проте, процес трансформації на нашу мову просувався досить малими кроками, бо тільки 7 стрічок були в прокаті українською серед усіх фільмів, які виходили на великий екран у 2007 році, а саме: "Пірати карибського моря: Скриня мерця", "Ерагон", "Сезон полювання", "Парфумер: Історія одного вбивці", "Диявол носить Prada", "Казино Рояль" та вищезгадані "Тачки". Співвідношення дубльованих стрічок поволі збільшувалось з

плином часу: згідно інформації громадського об'єднання "Простір свободи": з 2009 по 2020 роки співвідношення дубльованої кінопродукції нашою мовою підвищилась майже на 30 відсотків, а співвідношення стрічок оригінальною мовою скоротилося у 5 разів.

Слід зазначити, що в період між 2009 та 2014 роками, у решті стрічок, які були дубльовані не українською, була присутня російська мова, а не оригінальна. З іншого боку, після 2014 року це співвідношення безперервно скорочувалось і здебільшого відводилося на оригінальну мову [8; 38 с. 21, 22].

1.4. Скасування дубляжу

У 2010 році деякі чиновники, які були представниками "партії регіонів", озвучили, що український дубляж слів скасувати, оскільки він буцімто мав низький рівень якості й спричинив падіння прокату в кінотеатрах. Зокрема були навіть заяви від віце прем'єра партії, що коли він чує вітчизняний дубляж, то нажаханий, а тодішній міністр освіти говорив, що український кіноринок вже не прибутковий після введення дубляжу нашою мовою.

Після інтеграції дубляжу в український прокат вважалося, що це вплине на розвиток свого створення фільмів, проте деякі знавці не вірили що це принесе позитивний вплив.

Були спроби на скасування й заборону дублювати кінопродукцію державною мовою: Після впровадження українського дубляжу очікували, що це сприятиме розвитку вітчизняного кіновиробництва, але деякі експерти сумнівалися у цьому.

- Дублювання фільмів українською неодноразово намагалися скасувати.
- 2006 "Асоціація сприяння кінематографу" подала позов про скасування дубляжу. Спочатку суд відхилив справу, але апеляція була успішною – у

жовтні 2006 року обов'язковий український дубляж скасували. Проте у 2008 році Генеральна прокуратура через Вищий суд відновила обов'язкове дублювання іноземних фільмів українською.

- 2010 Після приходу "регіоналів", міністр освіти Табачник заявив про зниження відвідуваності кінотеатрів через дубляж українською. У червні 2010 року Кабмін дозволив дублювати фільми будь-якою мовою, але з обов'язковими українськими субтитрами.

2012 були намагання припинити існування студії дубляжу "Le Doyen Studio".

Весною 2012 року представники податкових правоохоронних органів експропріювали обладнання найбільшої студії дубляжу "Le Doyen Studio", яка опрацьовувала трохи більше ніж половини кінопродукції в Україні. Офіційно заявили, що це сталося буцімто, компанія, що належить студії не платила мільйонні податки. Проте, деякі освічені особи помічали протиправні діяння, які блокували працю найбільшої студії дублювання. Це здійснювалось проросійськими колаборантами з метою знову повернути російську мову в українські кінотеатри.

Ця справа набула широкого розголосу й були влаштовані мітинги біля будівлі Кабміну з метою припинення владою чіпати вітчизняний дубляж.

Згодом студії повернули обладнання й вона повернулася до звичної роботи.

Від початку повномасштабного вторгнення на початку 2022 року, в кінотеатрах нашої країни уже можна було поступово бачити стрічки без дублювання.

Минулого року Президент висунув пропозицію до парламенту затвердити статус англійської, як міжнародної іноземної мови в Україні й подав такий законопроект.

Він включав норму, яка відноситься до презентації стрічок оригінальною мовою тобто англійською та заміною показів кіно лише з українськими субтитрами без дублювання чи озвучки.

Практично миттєво в суспільстві розпочалося активне обговорення ймовірного негативного впливу цього пункту на внутрішню індустрію кіно. Своє невдоволення в соцмережах виражати як члени кіногромадськості, так і громадські активісти, й прості люди, і моментально виникло кілька електронних петицій на сайті Кабміну й офісу Президента із запитом не скасовувати дубляж українською мовою.

Згідно слів народного депутата Євгенії Кравчук зазначила, що подача цієї пропозиції мала на меті показати перспективи для наших громадян і заохотити до міжнародного середовища та співробітництва й підсилити конкурентність.

Згідно її слів, прийняття цього закону посприяло б зміні в декількох секторах: у європейській інтеграції, бо поточна політика ЄС націлена на володіння щонайменше двох іноземних мов кожним громадянином співтовариства, й на усунення мовних перешкод.

28 червня 2023 року закон було зареєстровано Президентом. У документі запропоновано зафіксувати статус англійської як однієї з мов світової комунікації, обрати посади, які вимагають знання іноземної мови для претендентів. Більше того, законопроект передбачав, що стрічки у кіно повинні демонструватися лише оригінальною мовою й з субтитрами, з 2025 року – 50%, у 2026 – 75%, а від 2027 року – 100%. Саме цей параграф і обурих громадськість.

Пізніше у Верховній Раді заявили, що це положення подадуть на доопрацювання й пошуки альтернативних варіантів.

Згодом, з'явилось роз'яснення, що все це стосується кінопродукції для дітей, які ще не ходять до школи й відповідно не достатньо володіють іноземною мовою; та людей які мають порушення зору й не здатні побачити й прочитати субтитри.

Як вважає міністр культури України Олександр Ткаченко: ухвалення закону «Про застосування англійської мови в Україні» змінює спосіб бачення. Українці входять до складу вільного суспільства принципів. У цьому суспільстві інформаційний обмін відбуваються через інтернет та мову, якою є англійська.

Міністр упевнений, що реалізація плану викладання на користування англійською мовою вирішує низку давніх питань: збільшує конкурентоспроможність українців на робочому ринку, залучає нас до глобальної взаємодії у сфері бізнесу, культури та освіти, відкриває нові можливості для співпраці й розширює наше сприйняття світу поза межами «руського миру».

В той же час, мовний омбудсмен Тарас Кремень розділяє побоювання стосовно ідеї відмінити дубляж. За його словами, це обмеження права українців користуватись власною мовою й отримувати інформацію за допомогою неї.

Зменшення сфери використання української не можна допустити, бо це недотримання Конституції держави. Будь-які втручання до правового статусу мови на території нашої країни є неприйнятні, тому що перешкоджають державному устрою, безпеці та існуванню України. Омбудсмен ще не знає яким чином буде виконуватися переклад і чи будуть субтитри повністю опікуватися правами українців як передбачено законом. Під час повномасштабної війни українські громадяни у великій кількості переходять з російської на рідну мову на побутовому та діловому рівнях. Надзвичайно високий інтерес у вивченні нашої мови проявляють жителі іноземних держав і все більше зростає попит на вітчизняну культуру: книги, кіно, музика, театр. Завдяки затвердженню національної мови єднається суспільство.

Відомий мовознавець Олександр Авраменко вважає законопроект непродуманим, бо мислячи логічно: книги читають, радіо слухають, а фільми треба дивитись, але замість цього хочуть щоб ми їх читали. На кіно повинні дивитися очі, в цьому й є його мистецька родзинка. При цьому, кожен читає з

різною швидкістю і траплятимуться люди, які будуть дивитися тільки на субтитри проте не бачитимуть яку гру, емоції та жести показують актори.

Він також зазначив, що перехід на українську мову відбувався дуже важко, і кожного разу, коли приймали відповідні нормативні акти, говорили, що мова не є актуальною. Працюючи 30 років філологом, він постійно чує цю фразу й до нині, бо завжди є якісь інші питання для вирішення. Але українці нарешті досягли того, що мають громадяни Франції, Німеччини, Польщі – в кінотеатрах вони дивляться стрічки власною мовою. В Україні є якісний дубляж, переклади – і ось, наша ж влада, забирає у нас кіно під час війни. Як наслідок актори дубляжу залишаються без роботи, а сфера кінопрокату занепаде – бо зали будуть пустими.

Проте, власне сама ідея показу англійськомовних стрічок у кіно з українськими субтитрами є непоганою. Наприклад, у країнах Скандинавії це поширено: вони дивляться англійськомовні фільми в оригіналі, бо в цих країнах люди вільно володіють англійською. Ці держави не входили до складу Радянського Союзу, і їхні методики вивчення англійської кардинально відрізняються. Якщо у нас англійську будуть вивчати з дитячого садка – це вже інша історія. Пан Олександр переконаний, що все слід впроваджувати поступово. Все повинно мати здоровий глузд. До прикладу, з восьми сеансів фільму з нашим дубляжем, один можна показати англійською мовою до обіду, аби молодь або школярі мали змогу прийти. Було б цікаво організувати. Можна було б провести урок англійської безпосередньо в кінотеатрі з обговоренням.

У всьому повинен бути баланс. Хочеться дивитися кіно українською, але часом і англійською, чергуючи. Але примусити цілу країну відвідувати кінотеатри для навчання – це не зовсім те. Однак навчання є працею, а людина йде до кінотеатру, платячи гроші за розвагу і відпочинок, адже вона вже весь тиждень працювала. Олександр Авраменко вірить, що законопроект допрацюють і баланс буде знайдено.

Знаний перекладач і режисер Олекса Негребецький, якого називають хрещеним батьком дубляжу, взагалі не бачить трагедії у його відміні.

Він наголосив, що в законопроекті загалом не конкретизовано, про який різновид адаптації аудіовізуальних матеріалів йде мова, і підкреслив, що є три види такої адаптації:

титри;

закадрова озвучка (та її види)

дублювання.

Він особливо відзначив, що не слід порівнювати закадрову озвучку з дубляжем – це зовсім різні процеси, але люди часто їх не диференціюють.

Пан Негребецький роз'яснює, що усі звукові ефекти персонажів – кашель, важке дихання, сміх – прибираються, і наші актори все це заново озвучують: кашляють, хихикають. Але... Проте наші актори не здатні повторити у повній мірі все, що виконували оригінальні актори. І під час перегляду дубльованого фільму в кінотеатрі бачимо щось кардинально інше – це вже аудіовистава, а не оригінальна стрічка. Інтонації вже інші. Коли наші актори, коли отримують можливість, то вдаються до перебільшення – ніби це справжній театр. Вони видають писк, вереск, використовують мультяшні голоси.

Він згадав, що працював не лише перекладачем фільмів, а й керував усіма процесами (близько 50 режисерських робіт у цій сфері) і постійно прохав акторів дубляжу не грати занадто, оскільки виразніше ніж це робив, наприклад, Джонні Депп вони не зроблять. Хоча й трапляються феноменальні випадки, коли дубляж покращує оригінал.

Ще одним мінусом дубляжу є необхідність залучення великої кількості акторів (часом до 70 осіб для однієї стрічки). А перекладач художнього кіножанру повинен бути також письменником – володіти акцентами, вимовою, і вміти якісно написати текст. А таких фахівців майже катма. Якщо уявити, що такому спеціалісту дадуть місяць щоб зробити дубляж однієї

стрічки, то протягом такого часу він зможе перекласти 7 фільмів для закадрової озвучки!».

До того ж для неї потрібно лише 5-10 акторів. Вони, на думку Негребецького, дають гарну і правильну українську мову, з гармонійною мелодійністю, на противагу акторам дубляжу [6; 33, с. 23-28].

Висновки до розділу 1

В результаті аналізу теоретичних аспектів вивчення дублювання як особливого виду аудіовізуального перекладу, його формування в Україні, можна зробити наступні узагальнення.

1. Встановлено, що аудіовізуальний переклад є різновидом перекладу, який є дуже близьким за своїми ознаками до перекладу художньої літератури і характеризується цілісністю, модальністю, адресністю та інтертекстуальністю. Головне завдання для фахівця, який працює з аудіовізуальним перекладом – це донести глядачеві естетику оригіналу та його особливості з художньої точки зору.

2. Переклад фільмів і серіалів слід віднести до художнього перекладу, де у перекладача є надзавдання не лише правильно відобразити ідеї, які вклав автор у драму, роман, повість чи поему, а й перенести спосіб художньої реалізації твору, передати метафоричність оригіналу.

3. Щоб адекватно передати зміст фільму/серіалу, перекладачеві потрібно застосовувати ряд граматичних, лексичних, фонетичних і синтаксичних трансформацій. За допомогою адекватного перекладу повинні досить влучно відображатися сенс діалогів між героями, гумор, лайка, реалії, інші культурні особливості.

4. Виокремлено наступні різновиди аудіовізуального перекладу: *дублювання* (dubbing); *субтитрування* (subtitling); *сурдопереклад* (subtitling for the deaf); *сюртитрування/супертитрування* (surtitles); *субтитри в режимі реального часу* (respeaking); *поєднання дубляжу й субтитрів* (audiosubtitling); *закадровий переклад* (voice-over); *синхронний*

переклад фільмів на кінофестивалях (simultaneous interpreting at film festivals); *вільний коментар* (free-commentary); *аудіодискрипція* (audio description); *пародійний переклад* (goblin translation); *аматорський дубляж/субтитри* (fansubbing and fansubbing).

5. В Україні здебільшого застосовується закадровий переклад. Його вважають найменш затратним різновидом кіноперекладу якщо порівнювати з дубляжем і субтитрами, оскільки реалізація цього виду займає значно менше часу, людських зусиль і фінансів.

6. Серед основних помилок, які може зробити перекладач під час аудіовізуального перекладу, зазвичай виділяються буквальний переклад, неадекватний переклад псевдоінтернаціоналізмів, синонімів, омонімів, антонімів, неспроможність ідентифікувати специфічно забарвлену лексику.

7. Визначено, що дублювання (дубляж) – це вид аудіовізуального перекладу, який охоплює дві чи більше мови та означає специфічну технологію запису звукової доріжки вихідною мовою, яка є цілковитою альтернативою доріжки оригінальної мови.

8. Традиційно виокремлюються два види дубляжу: *внутрішньомовний*, який характеризується тим, що актори, які брали участь у зйомках кіно, наново себе озвучують чи хтось інший їх знов озвучує мовою оригіналу у відповідному приміщенні з апаратурою та *міжмовний* (безпосередньо дубляж), який передбачає цілковиту заміну місцевою мовою першочергових голосів акторів.

9. Перевагами дублювання є те, що глядачі ставлять його на перше місце; те, що розуміння дубляжу не вимагає багатьох зусиль; те, що під час перегляду дубльованого фільму складається враження неначе його знімали перекладеною мовою і таким чином зникає мовна перепона; існує потенційна можливість заміщення діалектних характеристик реплік героїв фільму на соціально-мовні.

10. Недоліками дублювання можуть бути його дорога вартість та довготривалий процес коригування та озвучення тексту.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ УКРАЇНСЬКОМОВНОГО ДУБЛЯЖУ АНГЛОМОВНИХ КОМІКСІВ

2.1. Зародження супергеройського жанру в кінематографі та його особливості

Комікси про людей з надздібностями, які носять костюми, рятують людей і світ і борються зі злом має досить давню й насичену історію. На початку, комікси почали з'являтися в 30х роках минулого століття на сторінках газет і розповідали про кумедних персонажів і тоді згодом трансформувались у повноцінний формат, який відомий нам і донині. Але більш сучасна версія з'явилася тільки наприкінці 19 століття. Період розвитку коміксів включає 5 епох: золотий, срібний, бронзовий, пізній бронзовий і сучасний.

Саме початок бронзового етапу починається створення такого культового персонажа як Супермен студією DC. Персонажа представили світові письменники Джеррі Сігел і художник Джо Шустер у червні 1938 року.

Цей герой став прародичем усіх супергероїв, яких створюватимуть надалі після нього протягом десятиліть. Завдяки успіху персонажа, студія представила ще кількох героїв згодом, серед яких народився на світ ще один і можливо найкультовіший та найвпізнаваніший — Бетмен, про якого дізналися аж у травні 1939 року.

В тому ж році відбулося заснування найлегендарнішої і найуспішнішої студії й до нині, яка затьмарила свого конкурента по ринку, а саме "Marvel Comics". Але на початку свого шляху, в неї була інша назва: "Timely Publications". Заснував видавництво Мартін Гудмен у 1939 році, який вирішив використати нагоду створити щось своє в роки, коли комікси широко розповсюджувались у масах.

У найпершому випуску з'явилися Людина-факел (персонаж, який здатний контролювати вогонь) та Неймор (має підвищену силу, швидкість, рефлекси, живе під водою та має родзинку у вигляді крил на щиколотках, які дозволяють йому літати).

У 50-х роках минулого століття видавництво "Timely Publications" було перейменовано на "Atlas Comics", і протягом того часу компанія не припиняла публікувати комікси в різних жанрах — від жахів до фантастики. Проте великий "відбувся у 1961 році, коли компанія, яка на сьогодні відома як Marvel Comics, опублікувала перший номер «Фантастичної четвірки», що стало початком заснування супергеройського всесвіту, знайомого сучасній публіці.

Ще з самого початку свого створення, Марвел (тоді "Timely Publications" почали тісно й продуктивно співпрацювати зі Стеном Лі та Джеком Кірбі, які подарували життя таких героїв як: людина павук, Халк, Залізна людина та інші. Саме Стен був ключовим редагувальником студії та її обличчям і завдяки його здатності творити дуже живих, яскравих і пророблених персонажів й описувати суспільні питання в коміксах [47, с. 32; 33].

Першою коміксною екранізацією був американський чорно-білий серіал "Пригоди Капітана Марвела" (Adventures of Captain Marvel), який вийшов у далекому 1941 році. З першого погляду може здатися, що цей серіал належав "Timely Publications" або Марвел, але насправді цей персонаж відноситься до DC, і пізніше він отримає іншу назву, а саме Шазам.

Перша поява Бетмена в кінематографі була в серіалі "Бетмен" 1943 року, в якого було продовження 1949 року в ідентичному кіноформаті. Кінопродукція такого жанру не мала особливого успіху й не була широко розповсюджена серед глядачів.

Може здатися іронічно, але все змінилося з появою стрічки "Супермен" 1978 року режисера Річарда Доннера, а головну роль зіграв Крістофер Рів,

чий образ "людини зі сталі" став кульовим і показав високий рівень для наступних екранізацій.

Якщо говорити про найпершу екранізацію Марвел, то це був короткометражний фільм "Капітан Америка", який був частиною серії схожих стрічок. Проте він мав досить низький бюджет. Протягом наступних років 20 століття у світ виходили різні дебютні кінокартини про Людину павука (1977), серіал про Халка цього ж року й інші. Всі вони мали продовження й на сьогодні виглядають досить кумедно та застаріло.

У 1989–1992 роках, своє бачення Бетмена втілив видатний режисер Тім Бертон, у якого є власний стиль і вміння створити похмуру атмосферу стрічки. Головну роль відтворив Майкл Кітон, а одвічного ворога – Джокера зіграв Джек Ніклсон. Фільм викликав шквал схвальних рецензій від шанувальників і критиків. Маючи кошторис у майже 50 мільйонів доларів, прокат приніс у 8 разів більше грошей. Через три роки після оригіналу з'явилася друга частина, проте збори виявилися значно меншими за попередника. Ці картини дали нове життя супергероїці й доказали, що цей жанр може бути як для юних, так і для старших глядачів. Завдяки автентичному готичному відтінку режисера й зображеній історії на екрані було створено підґрунтя для наступних інтерпретацій цього персонажа в кіно.

Згодом, до кінця 20 століття, були ще намагання зобразити культурового персонажа:

— 1995 року, режисер Джоел Шумахер випустив "Бетмен назавжди, де на місце Кітона прийшов Вел Кілмер, а лиходіїв зіграли Джим Керрі та Томмі Лі Джонс, а збори були майже 340 млн;

— досить гучно з негативної точки зору відзначився образ культового супергероя в ролі Джорджа Клуні та з участю Арнольда Шварценеггера в ролі поганця. Стрічка була лише висміяна та заробила менше 240 млн.

Для Марвел дев'яності роки були дуже важкими, бо компанія була в непростому фінансовому положенні. Після насиченого періоду панування на олімпі успіху в галузі коміксів, настали важкі часи й почалося раптове зменшення обсягів продажів. Головним чинником було перенавантаження ринку, низький відсоток зацікавленості в класичних паперових форматах і нестача коштів. Понісши збитки в першій половині 90-х років, Марвел стала банкрутом в 1996 році. Для компанії настав критичний момент, коли треба було втілити тотальні зміни для існування. Марвел розпочала пошук способів відродження.

У 1998 році інвестор Ісаак Перлмуттер разом зі своїм співвласником Аві Арадом оволоділи головними обсягами акцій видавництва. Вони розпочали реорганізацію Marvel: змінили управлінський склад і сконцентрувались на сертифікації власних героїв для кіно та телебачення. Саме цей етап сприяв урегулюванню фінансової ситуації компанії і створив базу для подальшої діяльності.

"Революція" настала починаючи з 2000 року. Тоді було засновано "Marvel Studios" із умовою залишити творче управління над власними супергеройськими стрічками й використати переваги від їх досягнень.

Першим тріумфальним фільмом, заснований на коміксах студії був "Люди Ікс" 2000 року, а режисером став Браян Сінгер. Ця картина розрослась у довгу франшизу, а багато раніше невідомих акторів здобули світову славу, як Г'ю Джекман, який зіграв Росомаху, мутанта з миттєвою регенерацією та лезами, які виходять з рук.

Ще одним великим успіхом був фільм "Людина Павук" 2002 року, режисером якого став Сем Реймі. В майбутньому, стрічка стане культовою й отримає ще два продовження, а актор Тобі Магуайр буде асоціюватися як найкраща людина павук за всі інтерпретації.

Проте, попри всі успіхи фільмів, права на цих персонажів мали різні студії: Люди Ікс – "Двадцяте Століття Фокс", Людина Павук – "Sony Pictures" [49, с. 34; 35].

Саме через це Марвел не могли їх спочатку використати в своїх картинах.

Початок створення власної імперії кіно почався з 2008 року, коли в кінотеатрах демонстрували фільм Джона Фавро "Залізна Людина" весною того ж року.

Стрічка мала вибуховий ефект, розпочавши сюжетну лінію, яка триває роками й включає десятки різних персонажів та фільмів. А актор головної ролі Роберт Дауні став світовою зіркою й реабілітувавши свою кар'єру після проблем з наркотиками, увійшов до списку найбільш оплачуваних акторів у світі, який за свою роль, через роки, отримував десятки мільйонів доларів за один фільм. Головна роль у плануванні майбутнього кіновсесвіту відведена продюсеру Кевіну Файні, який очолив Марвел з 2007 року.

2008 року також вийшла друга стрічка всесвіту: "Неймовірний Халк" але її прийняли досить прохолодно та неоднозначно.

Спочатку вважалося, що фільми студії будуть самобутніми та серйозними й не матимуть спільного сюжету взагалі. Проте в 2009 році, кіногігант "Walt Disney" придбала "Marvel Entertainment" за 4 мільярди доларів, що дало поштовх на розвиток саме кіновсесвіту, на відміну від першої задумки роботи самостійні фільми.

Після цієї масштабної угоди, у виробництво пішов сиквел залісної людини, а також стрічки про Капітана Америку та Тора. Все більше починає прослідкуватися зв'язок між картинами студії через сцени після титрів, у яких з'являлися персонажі інших або наступних фільмів і є натяки на подальші сюжети.

Стрічки про Капітана та Тора досить непогано розширили всесвіт і поступово підводили до спільного кросовера персонажів усіх фільмів, який вперше відбувся у 2012 році в "Месниках". В прокаті фільм зібрав більше мільярда доларів і розкрив потужний потенціал жанру супергероїки та задав тренд на командні фільми та побудову власних кіновсесвітів для інших студій.

Для головних марвелівських конкурентів – DC, початок 21 століття виявився не дуже багатим на екранізації й почався не дуже добре. У 2003 році вкрай негативні відгуки й номінації на антипремію "Оскар" отримала картина "Жінка кішка", яку зіграла актриса Хеллі Беррі. Вона також знялася у вищезгаданій франшизі про Людей Ікс. Проте все змінилося коли вийшла екранізація Бетмена – "Темний Лицар" від легендарного фантаста Крістофера Нолана у 2005 році, де головну роль зіграв Крістіан Бейл. Це був надзвичайно успішний початок, який згодом ще мав 2 продовження у 2008 ("Темний лицар") і в 2012 ("Темний лицар повертається"). Особливо відзначилась друга частина, де лиходієм фігурував Джокер, геніально зіграний Хітом Леджером, який згодом отримав Оскар за цю роль, але на жаль помертвув. Ця трилогія стала найкращою про Бетмена й здобула культовий статус. Але окрім неї, були досить суперечливі інтерпретації: Зелений ліхтар (2009) і Хранителі (2011).

Початком створення власного всесвіту в кіно є фільм 2013 року Зака Снайдера "Людина зі сталі" – чергове бачення Супермена на екрані, а роль взяв на себе й ідеально втілював Генрі Кавіл, який буде асоціюватися тільки з нею.

Попри намагання будувати власну франшизу, DC ніяк не вдавалося повторити успіх Марвел. Незважаючи на похмурий тон, спроби додати гумор та влаштувати власний кросовер не спрацювали. Стрічки: "Бетмен проти Супермена", "Загін самогубців" (2016), "Ліга справедливості" (2017) отримали змішані, стримані й низькі рецензії й ледве окупили свій кошторис. Продюсером усієї франшизи міг би стати Зак Снайдер, але боси студії сильно тиснули на нього очікуючи такої ж концепції як у конкурентів. Зак змушений був покинути свій пост, тому історію нагалися розвивати самотужки різні режисери окремо. Непогано були прийняті стрічки: "Дивожінка" (2017) та "Аквамен" 2018, останній зібрав більше 1 мільярда доларів, що було рекордом серед екранізацій студії. Це було частково зумовлено збереженою концепцією бачення Снайдера, однак продовження цих стрічок завдало

великих збитків і постійна незацікавленість глядачів. Були також проекти, виробництво яких не вдавалося запуснути роками, а коли фільми з'являлися в прокаті, то збори падали все нижче й нижче.

Після успіху першої частини "Месників" розпочався золотий період для кіновсесвіту. Після цього, у Марвел вирішили ділити свої подальші фільми на фази. Друга почалася з 2013 та тривала 2 роки. До неї входили 6 картин: сиквели "Тора" та "Капітана Америки", триквел "Залізної людини"; "Людина-мураха"; наступна частина "Месників", яка повторила успіх оригіналу; і "Вартові галактики". Особливо глядачі тепло прийняли останню стрічку, де фігурувала команда героїв-розбишак та була насичена гумором.

Третя фаза, почавшись у 2016 році, тривала 3 роки й включала 9 фільмів: триквели "Тора" та "Капітана Америки"; сиквели "Людини-мурахи" та "Вартових галактики"; поступово вводили сольники нових сольники героїв: "Капітан Марвел", "Чорна пантера" і "Людина-павук", стосовно якого уклали угоду з "Sony" щодо узгодження прав.

Саме ця фаза є найуспішнішою та найважливішою, оскільки в кінці 2017 року, "Disney" купила студію "20th century fox" за більш ніж 70 мільярдів доларів. Таким чином Марвел отримала права на людей ікс та зможе в майбутньому додати цих героїв до наявного всесвіту в кіно.

У 2019 році завершилась 3 фаза студії на фінансовому піку в зборах. Четверта частина "Месники: Завершення" зібрала майже 2,8 млрд доларів та майже обігнала першу частину "Аватара", ставши другим найкасовішим фільмом за всю історію кінематографа.

Крім цього, решта стрічок студії, що були того року в прокаті заробили більше мільярда кожна.

За останні 4 роки, жанр супергероїки почав втрачати свою популярність і по-справжньому успішних картин було надто мало, серед яких:

– Триквел "Людини-павука", де знялися актори, які раніше грали вже цю роль за останні 20 років. Це подарувало велику кількість ностальгії та тепла й майже 2 млрд в боксофісі.

– "Дедпул та Росомаха" (2024), ще одне об'єднання героїв на великому екрані, що принесло 1,3 млрд у прокаті.

Марвел запустила новий формат у вигляді серіалів, і очікувалося що це доповнить всесвіт й заохотить нових глядачів. Плани були дуже амбітні, але не спрацювало, на превеликий жаль. Відбулося перенасичення контентом жанру й якість продукції почала погіршуватися в геометричній прогресії. Все більше й більше глядачів почали розчаровуватися й знижуватися цікавість.

Майже кожен наступний фільм заробляє менше, а вкладення ростуть.

Більш менш добре показали себе стрічки: "Доктор Стрендж: у мультивсесвіті божевілля" (2022) та "Вартові Галактики 3" (2023). Нова концепція про мультивсесвіт не зовсім спрацювала й принесла багато збитків. Попри це, все ще залишаються багато запланованих картин та серіалів на майбутнє, в тому числі й наступні "Месники".

Якщо порівнювати DC за останні роки, то ситуація частково критична. Майже всі стрічки провалилися в прокаті, за винятком "Бетмена" (2022) з Робертом Патінсоном. У студії немає чіткого бачення глобального напрямку куди треба рухатися. Своєрідним "рятівником" став режисер "Вартових галактики" Джеймс Ганн, який працює над оновленим всесвітом та ретельно продумує своє бачення.

Маючи таку довгу історію, насичену різними періодами злетів і падінь, супергеройський жанр увібрав велику кількість персонажів, сюжетів та світів. Це зробило його лідером індустрії розваг і породило вкрай автентичні та не прості назви для перекладу, які вимагають знання та розуміння про всесвіт героїв, як він функціонує та хто живе в ньому. Це допоможе якнайкраще адаптувати на рідну мову поняття оригіналу [12, с. 36-39] .

2.2. Аналіз перекладацьких трансформацій та передача гумору в дублюванні

Оскільки переклад передбачає залучення принаймні двох мов і культурних систем, перекладач має зробити все можливе, аби передати культурні особливості мови оригіналу мовою адресата так, щоб аудиторія зрозуміла авторський задум та цілі тексту. Переклад у звичайному розумінні, тобто передача тексту з однієї мови на іншу, є міжмовною формою перекладу, яка спирається на щонайменше дві мовні системи.

Кінотекст є сповіщенням, що поєднує мовні й позамовні елементи, що створює додаткові труднощі для перекладача. У процесі роботи фахівець повинен брати до уваги невербальний рівень висловлення – передавати не лише зміст слів, але й комунікаційні принципи, зашифровані автором у репліки кіногероїв.

Щоб не зіштовхнутися з труднощами у сприйнятті фільму, спеціаліст вдається до перекладацьких троп – відходів від прямої значеннєво-структурної паралельності між мовою оригінальною та мовою перекладу, що дозволяють повніше й точніше передати підтекст. Перекладач також може ухвалювати креативні рішення, передаючи лінгвістичні одиниці першоджерела, для яких відсутні прямі еквіваленти в місцевій мові, зважаючи на особливості контексту.

Використання трансформацій робить художній кінопродукт помітнішим та зрозумілішим. Перед фахівцем з перекладу постає дилема: зробити спробу повторити якусь фішку стилю оригіналу, чи, якщо буде доцільно, потрібно вигадати власну родзинку в перекладі, яка матиме схожий вплив. Адаптуючи стилістичні фігури – епітет, алюзію, метафору, порівняння, епітет і тд. постійно виникає нове питання що ж обрати: чи буде розумно не змінювати оригінальні образи або прийнятним рішенням буде заміна іншим стилістичним елементом.

Спеціалісти застосовують перекладацькі тропи щоб наблизитися до відповідності таргетованого тексту та віднайти більш доцільного та забарвленого відповідника, який сприятиме відновленню найбільш схожого змісту й допоможе адаптувати вираз в залежності від жанру стрічки.

Відносно розрізняють 5 груп перекладацьких троп:

1) *стилістичні* (стилізація, зміна акценту, лексико-семантичні заміни ґрунтуючись на метафорі чи чомусь іншому):

– нейтралізація – сприяє позбавленню емоційного та експресивного забарвлення в реченні. Здебільшого використовують у репліках, що містять невдоволення чимось або лайки щоб зробити їх нейтральними;

– спеціалізація діє навпаки – робить нейтральне слово емоційно забарвленим;

– компенсація – означає заміщення стилістичних засобів оригінального тексту за допомогою інших, які мають таку ж вагу, у перекладеному тексті. Це також може передбачати компенсацію за стилістичні засоби, які були виключені з одного місця, шляхом використання аналогічних стилістичних засобів в іншому місці;

2) *лексико-семантичні* (антонімічний переклад, конкретизація, модуляція, диференціація, генералізація та ін.):

– конкретизація – це заміна узагальненого терміну на більш конкретне, точне змісту; застосовується тоді, коли початковий елемент має нижчий рівень інформаційної структурованості, ніж відповідний йому елемент у мові перекладу;

– генералізація – це трансформація слова з вузьким значенням у вихідній мові на слово з ширшим сенсом у мові перекладу. Використовується, якщо:
1) назва предмета незрозуміла для отримувача; 2) конкретне визначення зайве у даному змісті; 3) ширше значення є більш доречним зі стилістичної точки зору;

- лексичне додавання – це включення у переклад додаткових слів, яких немає в першоджерелі, щоб правильно зобразити зміст оригінального речення;
- лексичне вилучення – протилежне до вищезазначеного додавання – воно полягає у видаленні певного слова для спрощення структури речення або уникнення повторів;
- смислова або контекстуальна заміна – лексичне перетворення, яке передбачає трансформацію словникового еквіваленту на відповідник, що краще підходить у конкретному контексті;
- антонімічний переклад – це заміна певного значення на протилежне. Включає три види: а) заперечення, б) ствердження, в) анулювання обох негативних елементів, які є в реченні. Для цього може бути змінена будова речення, щоб не втратити його головний зміст;
- цілісне перетворення – найскладніший тип перекладацької заміни, який означає передачі стійкого виразу в оригінальній мові зовсім іншими словесними інструментами в мові перекладу;

3) *лексико-граматичні* (вилучення/допущення чи вилучення слів, описовий переклад, заміна відповідником, компенсація, змістовний розвиток):

- компенсація – це спосіб, який передбачає передачу загублених в процесі перекладу компонентів складу оригінального тексту іншими елементами, які можуть бути розташовані не там де в оригіналі;
- описовий переклад – це прийом перекладу відокремлених словесних одиниць мови-джерела, у випадку якщо вони не мають точних відповідників у мові перекладу і натомість використовуються непрямі еквіваленти або фрази, які точно відтворюють зміст цих елементів;

4) *граматичні* (об'єднання та членування речень, буквальний і послідовний переклад, заміни граматичних форм, частин мови та членів речення, додавання, вилучення, зміна порядку слів):

– додавання граматичних елементів використовується, коли в перекладеному тексті виникають нові лексичні компоненти, які ширше розкривають зміст, переданий в оригіналі через граматику;

– вилучення граматичних елементів. Під час перекладу найчастіше усуваються слова, що є надлишковими за змістом. При буквальному перекладі текст виглядав би обтяженим через ці "зайві" слова, які не впливають на смислове навантаження вислову;

– перестановка застосовується, коли під час перекладу з'являється неприйнятне комбінація слів у мові перекладу;

– зміна порядку слів, їх частин, граматичних форм, членів речення, конструкцій і структури речення – ці тропи спричинені зв'язками між темою та ремою в конкретній мові;

– членування речень – метод перекладу, при якому структура речення оригіналу розбивається на дві або більше присудкові структури в перекладі. Це робиться для кращого розуміння тексту;

– об'єднання речень – граматична трансформація, під час якої дві прості структури речення в оригіналі об'єднуються в одне складне в перекладі.

5) *лексичні* (калькування, транслітерація, транскрибування):

– калькування – це специфічний вид запозичення, під час якого структурні та значеннєві системи мови оригіналу повторюються по частинах засобами мови, що їх сприймає;

– транслітерація – це лексичний або текстовий спосіб передачі, іншої системи писемності, де точність звучання не є пріоритетною; важливіше передати графічну форму;

– транскрипція полягає у якнайточнішому відтворенні іншомовного звучання слова. Транслітерація й транскрибування застосовуються для передачі власних і географічних назв чи підприємств. Якщо ж існує стійкий відповідник, то ці методи застосовувати не обов'язково [25, с. 41-43].

Адаптація нецензурної лексики – справа зовсім не легка. Так як у нашій мові жорстка лайка відсутня, а більшість вживаних сучасних слів перейшло з російської, для перекладача постає справжній виклик передати цю специфічну забарвлену лексику досить доцільно й не втратити шарм оригіналу. Англійська більш розкута в плані вживання нецензурних слів. Протягом одного фільму може прозвучати до сотні або навіть і більше. Як же працювати з таким?

Кіноперекладач Олег Колесник [23, с. 43; 44.] , який попрацював над франшизою "Гарі Поттера", останніми частинами "Месників", "Акваменом" та багатьма стрічками, пояснює що не існує конкретної методики як це робити. Однак ігнорувати сьгоднішні реалії неможливо, бо запозичена обценна лексика вже стала частиною нашого життя. У певних жорстких ситуаціях табуйовані слова могли б бути доцільними в перекладі. Але, в нашій країні є Міністерство культури, яке накладає цензуру майже на все, то не можна вживати лайку в дубльованих українською мовою стрічках. Натомість, фахівці шукають різні варіанти як максимально креативно, цікаво та енергійно замінити. Одним із найпоширеніших є "бляха-муха" чи скорочено "бляха", яке може підійти для найвживанішого слова в англійській "fuck" й має коротке та влучне забарвлення. Багато чого залежить від натхнення перекладача. Нецензурна лексика може бути комічною, гіркою з відтінками жалю чи страшною коли людина хоче когось убити. У картині Квентіна Тарантіно "Одного разу в Голівуді" була сцена де персонаж Леонардо Дікапріо лається кілька разів підняв одними словами, бо він у відчаї. У фільмі "Веном" можна почути слово "pussy", яке має відповідник "боягуз". Проте, під час можнату дана лексична одниниця не підпадає під ліпсінк, тому було підібрано еквівалент "сцикло". У фільмах про "Дедпула"

можна було трохи зменшити цензуру, бо картина має вікові обмеження. А в стрічках, що мають дитячий рейтинг необхідна більша цензура. З космічної лайки можна згадати еквівалент "муфлон" до слова "mogon".

З гумором слід працювати пильніше й локалізувати так, щоб це було смішно й зрозуміло українському глядачеві. Одні речі в оригіналі можуть бути смішними іноземній аудиторії, а в нас це буде незрозуміло й дивно якщо перекласти буквально. Тому, на допомогу приходять імпровізація.

Наприклад, під час роботи над "Акваменом" кумедно додали "Байки діда Атлана" чи "Блін морський". Оскільки тема стосувалася моря та його жителів перекладачами було вибрано відповідний напрямок для адаптацій.

Працюючи над мультфільмом 2015 року "Нарешті вдома", в якому фігурували інопланетяни зі своїм царем, досить довго думали як передати одну реалію. У царя була річ, яка змушувала людей замовкнути. Англійською вона називалася "shusher" (від слова "shush", що означає "цить"). Була ідея назвати "стулипель", проте це може бути важко для сприйняття аудиторією й надто довге для ліпсинку. Зрештою, погодили варіант "цитька", який вийшов досить кумедним. У першій частині "Людини мурахи" (2015), де головний супергерой зменшується до розмірів комахи й має "домашнього улюбленця" мурахи на ім'я "Anthony" (від англійського "ant" – "мураха"). Адаптуючи це, вийшов мураха Мурчик. Цю тему розвинули й у лайці – "бляха-мураха", що звучить досить незвично.

У анімаційній стрічці "Ральф" мовою оригіналу було перелічено різні види танців, які взагалі не зрозумілі нам. Натомість у дубльованій версії згадано українські назви: гопак, коломийка й верховинка.

Кожна інтерпретація слів чи фраз й процес перекладу загалом контролюється американським прокатником. Спеціалісти змушені ділитися різними ідеями як краще перекласти ту чи іншу лексичну одиницю, а вже далі в США це схвалюють або відкидають.

2.3. Аналіз українського дубляжу на прикладі фільму "Вартові галактики"

Для прикладу візьмемо й проаналізуємо стрічку "Marvel Studios": "Вартові галактики" режисера Джеймса Гана, яка є однією з найяскравіших у всьому кіновсесвіті й полюбилася глядачам завдяки колоритним та харизматичним персонажам.

З'ясуємо які перекладацькі трансформації та стратегії гумору використали перекладачі, щоб передати гумор даної картини.

Почнемо з назв локацій та імен персонажів, які фігурують у стрічці. Головними героями є: Зоряний Лицар (Star Lord), Дрекс (Drax), Гамора (Gamora), Грут (Groot) і Ракета (Rocket).

Щоб передати Гамору, було застосовано транслітерацію, оскільки в даному слові всі літери як читаються так і пишуться. Для Дрекса використали транскрипцію, бо мовою оригіналу в написанні є подвійна "о", яку вимовляють як "у". Ракету переклали калькуванням, бо є прямий відповідник слова, і було б не дуже доцільно використати щось із вищезазначеного. А ось для адаптації імені Зоряного Лорда (Star Lord) вдалися до модуляції. Якщо окремо розглядати слово "Lord", то воно перекладається як "володар" чи "пан". Проте, значення було замінено на "лицар" щоб передати позитивний образ героя, який пов'язаний з героїзмом та благородством, властивими лицарям. Для українського глядача цей образ є зрозумілішим і привабливішим, бо це слово сприймається як символ захисника чи героя.

Серед інших другорядних персонажів: Korath, Thanos, Nebula, Yondu здебільшого використали транскрипцію, окрім Небули (всі літери збігаються). Решта імен українською мовою виглядає таким чином: Корат, Танос, Йонду. У фільмі також згадана назва раси Kree (Крі), що також передано за допомогою транскрипції, та деякі власні назви планет або локацій. Morag, Xandar, Knowhere.

В першій назві використано транслітерацію – Мораг, у другій транскрипцію – Ксандар. Розглянемо третє слово трохи детальніше. Цю назву перекладено "Ніденія" й застосовано морфологічну трансформацію чи словотворчий неологізм. Оригінальне слово "Knowhere" це поєднання двох: "know" (знати) та "nowhere" (ніде), що створює нове значення, яке натякає на "місце, що відоме, але водночас ніде не існує".

Переклад "Ніденія" утворюється таким же способом: вживання слова "ніде" та додавання суфікса "-ія" для створення вигаданого географічного терміна, що нагадує назви країн чи місць. Такий підхід дозволяє зберегти гру слів і атмосферу вигаданого, "таємничого" місця.

Розглянемо як фахівці переклали короткі фрази/речення й проаналізуємо чому саме так було зроблено.

Наприклад, фраза: "Dude, chill out" – "Охолонь чорнявий". Основне значення слова "Dude" – чувак або при звертанні "друге". Проте, натомість було використано "чорнявий". Це надає звертанню більш індивідуального характеру й зображує образ конкретної особи. Цю фразу сказав один з головних героїв коли зустрів бандитів, які на ставили на нього зброю й почав погрожувати. А одного з епізодичних лиходіїв зіграв темношкірий актор. Цим і скористались перекладачі – взявши конкретну ситуацію й персонажів і їх відносини та зовнішність, вони підсилили неприязнь один до одного. В даному випадку використано модуляцію щоб досягти комічного ефекту.

Вислів "Chill out" переклали як "охолонь". Оригінал передає заклик заспокоїтись і розслабитись, інтерпретовано в розмовному стилі, що показує манеру спілкування персонажів, бо вони злодії й не мають постійного місця перебування. Тут застосовано стилістичну адаптацію.

"Drop it – поклади"

Перекладаючи англійську фразу "Drop it" українською як "поклади", застосовано дві основні перекладацькі трансформації:

1) модуляція: замість буквального перекладу ("кинь" або "залиши"), обрано форму, яка відповідає змісту й функції фрази в українській. "Drop it" в англійській мові часто означає заклик залишити або покласти щось, а "поклади" звучить природніше в українському контексті та чітко передає суть дії;

2) лексична заміна: У даному випадку замінено дослівний варіант на відповідний український еквівалент, оскільки пряма відповідність ("кинь") мала б дещо інше значення.

"Hey, cool, man. No problem. No problem at all. – Гей, спокуха, все нормально. Альо, нормально все, чого ви."

1. Транскодування (англ. "Hey" → укр. "Гей") – передає звертання, що відображає характер розмовного стилю. У даному випадку "Hey" передано як "Гей", зберігаючи звучання і значення звертання.

2. Компенсація ("cool, man" → "спокуха") – вираз "cool" не перекладено буквально, а адаптовано українським розмовним сленговим словом "спокуха", що передає подібний емоційний відтінок спокою та заспокоєння співрозмовника. Це створює еквівалентне сприйняття в українському тексті.

3. Додавання ("чого ви") – у кінці українського варіанта додано вираз "чого ви", якого немає в оригіналі, для передачі додаткового відтінку співрозмовника, що ніби дивується через поведінку іншої сторони. Це підкреслює емоційне ставлення героя, що в оригіналі передається інтонаційно.

4. Заміна структури речення та позитивація ("No problem. No problem at all" → "Все нормально. Альо, нормально все") – структура речення змінена, зберігаючи смисл. Повторення фрази "No problem" адаптовано як "Все нормально" та "нормально все", підсилюючи відтінок запевнення. Із негативного відтінку оригіналу, фахівці перетворили на позитивний переклад.

"There's another name you might know me by – Слухай, мене ще по-іншому називають."

Тут було використано:

1) модуляція: було змінено формулювання або точку зору, щоб зробити фразу природнішою у перекладі. Замість дослівного перекладу "Є інше ім'я, за яке ви можете знати було інтерпретовано вище;

2) додавання: слово "Слухай" не було в оригіналі, але додане для передачі емоційної забарвленості та неформального стилю, властивого англійській фразі, щоб підсилити звернення до слухача;

3. опущення (вилучення): опущено фразу "you might know me by" (за яку ви можете знати мене), оскільки в українському варіанті вона зайва і за змістом повністю передається фразою "по-іншому називають."

"I'm here on Morag.

Ain't no Orb, ain't no you" – Я прилетів на Мораг, і ні тебе, ні сфери не бачу".

У цьому перекладі застосовано кілька перекладацьких трансформацій, зокрема:

Модуляція:

В англійському реченні "Ain't no Orb, ain't no you" використано подвійне заперечення, яке вказує на відсутність чогось (сфери і людини) у конкретному місці. У перекладі це відображено за допомогою конструкції "ні тебе, ні сфери не бачу", що передає сенс відсутності, але в іншій граматичній формі. Така зміна допомагає уникнути зайвого наголосу на подвійне заперечення, яке не є природним для української мови.

Додавання:

У перекладі додано слово "бачу". В оригіналі це не сказано прямо, але воно імпліцитне, оскільки мовець не знаходить потрібні речі. У перекладі додавання цього слова робить речення зрозумілішим і граматично завершеним.

Транспозиція:

У перекладі "ні тебе, ні сфери" подано в іншому порядку, ніж у оригіналі ("Ain't no Orb, ain't no you"). Це зроблено для забезпечення природності українського речення, оскільки такий порядок слів відповідає нормам української мови.

Конкретизація:

В оригіналі було сказано: "I'm here... ", що показує місцезнаходження персонажа, а яким способом від дістався туди не згадувалося в стрічці. Таким чином було конкретизовано, що герой саме прилетів на кораблі до даної планети, бо ці засоби транспорту надалі показуватимуть у фільмі.

1. I slayed putting this deal together. – Я рачки повзав домовлявся.

1. Модуляція:

Англійське "I slayed" буквально означає "Я був неймовірним/вражаючим" (у неформальному контексті — "Я круто впорався"). В українському перекладі зроблено акцент не на вражаючому результаті, а на процесі, який був важким і виснажливим ("рачки повзав").

Ця зміна допомагає передати стилістичний ефект українською мовою, підкреслюючи зусилля, прикладені для домовленості.

2. Експлікація (уточнення):

В англійській фразі "putting this deal together" відсутній прямий опис процесу, лише загальна згадка про укладення угоди. Переклад "домовлявся" конкретизує зміст.

3. Транскультурна адаптація:

Вибір образного вислову "рачки повзав" додає емоційного забарвлення, притаманного українській мовній традиції, та передає ідею величезних зусиль і труднощів, що відповідає загальному змісту оригіналу.

2. You are alive because of me! — Я твою шкіру врятував.

1. Модуляція:

Англійська фраза акцентує факт виживання ("You are alive"). Український переклад зміщує акцент на дію перекладача ("Я врятував"), що є звичнішим у контексті розмовної мови.

2. Транспозиція (зміна структури речення):

У перекладі змінено порядок слів і логіку побудови: з формули "ти живий завдяки мені" на "я врятував твою шкіру".

3. Транскультурна адаптація:

Вираз "твою шкіру врятував" замість нейтрального "ти живий" додає експресії та відображає стилістичну природу оригіналу.

4. Еліпс (пропуск частини змісту):

Фраза "because of me" в перекладі імпліцитна й передана через контекст, а не дослівно.

"Put a bounty on him." → "Вполювати цю паскодь."

1. Модуляція:

В оригіналі фраза означає "призначити нагороду за його голову", тобто встановити винагороду за його упіймання. Український переклад інтерпретує це як "вполювати", що переносить фокус із дії (призначення нагороди) на результат (затримання або знищення).

2. Емфатизація (емоційна адаптація):

Використано розмовне й емоційно забарвлене слово "паскодь", що відповідає характеру та стилю мовлення. Воно замінює нейтральне "him" в оригіналі, додаючи оцінку персонажу. Крім цього, в даній сцені персонаж, який промовив цю репліку дуже злий на того, кого хоче вполювати, бо він

викрав річ. Тому перекладачі розвинули й наголосили на ситуації, в якій перебуває персонаж.

"That's what I said. I told you when you picked up that kid up, you should have delivered him like we was hired to do." → "Я відразу казав, що треба було його здати і зрубати бабло."

1. Смісловий розвиток (конкретизація):

У перекладі скорочено або адаптовано менш важливі деталі: "when you picked up that kid up" (коли ти забрав того хлопця) опущено, бо воно не впливає на основний зміст.

2. Лексична субституція:

Замість "delivered him" (доставити його) вжито "здати", що відповідає стилю й тональності розмовної мови.

3. Культурна адаптація:

Вираз "зрубати бабло" є яскраво розмовною фразою, яка замінює більш формальний "like we was hired to do" (як нас найняли це зробити). Це додає колориту та підкреслює характер персонажа.

4. Опущення (вилучення):

В оригіналі присутній зайвий повтор ("That's what I said"), який не додає нового змісту, тому в українському перекладі його скорочено.

"You have always been soft on him." → "А ти йому шмарклі підтираєш."

Модуляція: поняття "soft on him" замінено на більш експресивний вислів "шмарклі підтираєш", який має схожий зміст, але значно яскравіше виражає поблажливе ставлення.

Емфатизація: в українському варіанті додано емоційно-оцінне забарвлення, яке краще передає критику. Один персонаж докоряє іншого за

те, що він ставився поблажливо до свого вихованця. І знову є таки, ця репліка належить розбійникам і варварам, яким характерна грубість.

"I'm gonna kill him myself." → "Я йому голову відірву."

Конкретизація: замість загального "kill" використано конкретніший і більш образний вислів "голову відірву", що показує

Емфатизація: український варіант посилює емоційну виразність.

Культурна адаптація: в українській мові образ "відірвати голову" частіше використовується в розмовах як метафора, яка передає гнів.

"It will be my honor." → "Це буде велика честь."

Додавання: в українському перекладі введено слово "велика", щоб підсилити значущість честі, враховуючи стилістичні норми.

Синтаксичне уподібнення: Переклад зберігає загальну структуру речення, але додає відтінок піднесеності.

What a bunch of losers. – Збіговисько криворуких нездар.

Компенсація: вираз "What a bunch of losers" дослівно перекладається як "Яка купка невдах". У перекладі додано характеристику "криворуких", що не міститься в оригіналі, але підсилює емоційне забарвлення.

Модуляція: "Losers" передано як "нездар", що є контекстуальним відповідником, але більш специфічно вказує на їхню нездатність до чогось.

Це використано для підкреслення характеру персонажа (цю й наступні репліки вимовляє один з головних героїв картини). В нього було надзвичайно важке минуле, що змусило стати майже відлюдьком і презирливо чи насмішувато ставитися до інших.

Елімінація: Оригінал містить вигук "What a...", який у перекладі опущено, щоб зробити фразу більш природною українською мовою.

All of them in a big hurry to get from something stupid, to nothing at all. Pathetic. – Тільки й уміють що одне загубити, а друге поламати. Отак і живуть. Позориська.

Смисловий розвиток (експлікація): оригінал фокусується на безглуздості їхніх дій, а переклад конкретизує це через "одне загубити, а друге поламати". Це створює більш зрозумілу картину для українського читача.

Локалізація: "Pathetic" передано як "Позориська", що враховує українське мовне середовище й емоційну силу вислову.

Перестановка: логічний порядок фраз змінено для плавності сприйняття.

Додавання: "Отак і живуть" у перекладі додано, щоб зв'язати попередні твердження й підкреслити загальну оцінку героїв.

Look at this guy! Can you believe they call us criminals when he's insulting us with that haircut? – О, заціни. Це чмо вбиває народ своєю зачіскою, а злочинцями кличуть нас.

Субституція: "Look at this guy!" передано як "О, заціни", що є природним еквівалентом у неформальній українській мові.

Компенсація: оригінальна думка "insulting us with that haircut" у перекладі трансформована у "вбиває народ своєю зачіскою". Це гіперболізує ситуацію для створення комічного ефекту

Експлікація: введено слово "чмо", яке є стилістично маркованим і підсилює презирливий тон.

Смисловий розвиток: переклад підкреслює протиріччя між "злочинцями" (нас) і "вбивцею" (його зачіскою), тоді як оригінал має менш драматичне порівняння.

Look at Mr. Smiles over here. Where's your wife, old man? What a class-A prevert.

І подивися на цього пана посміхунчика. Іди до своєї баби, дідугане. От же ж рафінований збоченець.

Лексична заміна: "Mr. Smiles" замінено на "пана посміхунчика". Це іронічне прізвисько з акцентом на усмішці, що в перекладі адаптовано як "пан посміхунчик" для передачі гумору. "Old man" перекладено як "дідугане", що має зневажливий відтінок, збережений з оригіналу.

Додавання слова "цього": для природності української конструкції.

Модуляція: пряма форма запитання ("Where's your wife?") змінена на наказову ("Іди до своєї баби"). Це змінює тон фрази, роблячи її більш емоційною і природною в розмовному стилі української мови. "Class-A" замінено на "рафінований". Це означає щось першокласне, але "рафінований" передає іронічний підтекст, наближений до оригіналу.

Перестановка: оригінальний вигук "What a..." перенесено на початок фрази у формі "От же ж", що є типовим для української мови.

Don't drink fountain water, you idiot. That's disgusting.

Не пий води з фонтану, корінь згниє.

Дослівний переклад: структура збережена, лексика адаптована до української мови. "Fountain water" – "вода з фонтану", збереження логіки оригіналу.

Смисловий розвиток: замість прямої образи ("idiot" – "дурень") перекладач використовує ідіоматичний вираз "корінь згниє". Це додає гумористичного та іронічного відтінку, що відповідає стилю розмови, але не дослівно відтворює оригінал.

Пропущення: опис "That's disgusting" ("Це огидно") не перекладено, оскільки вираз "корінь згниє" достатньо передає емоцію.

Why are you lying? Чого ти свистиш?

Лексична заміна: "lying" (брехати) замінено на "свистиш". У розмовній українській мові "свистіти" часто використовується як синонім до "брехати" в іронічному чи гумористичному контексті.

Модуляція: перекладач змінює тон на більш неформальний, розмовний, що відповідає стилю оригіналу.

Аналіз перекладацьких трансформацій цих речень включає детальний розбір кожного слова, з'ясування застосованих трансформацій і пояснення причин їх використання.

Groot, we're gonna be rich. Грут, ми з тобою в шоколаді.

Граматична трансформація: В оригіналі використовується конструкція "we're gonna" (розмовний варіант "we are going to") для майбутнього часу, яка замінена на українську еквівалентну форму "ми з тобою".

Лексична заміна: "be rich" (стати багатими) замінено на ідіому "в шоколаді", яка є розмовним українським еквівалентом і означає успішний або комфортний стан.

Це адаптація до культурного контексту: фраза "в шоколаді" краще передає іронічний тон.

Put him in the bag. No. Not her, him. Learn genders, man.

В торбу його пхай. Ні, не її, а його. Вчи займенники, пенюк.

Лексична заміна: "bag" перекладено як "торбу" (розмовна форма слова "мішок"), що відповідає неформальному тону.

Грамматична трансформація: англійський імператив "Put him" перекладено українським наказовим способом "пхай його". "Пхай" додає розмовної експресивності, відповідаючи стилю оригіналу.

Синтаксична трансформація: Збережено порядок заперечення і виправлення, що відповідає англійській логіці.

Пряма передача займенників: "her" і "him" перекладено як "її" і "його". Це відображає точний смисл і акцентує увагу на гендерних розбіжностях.

Модуляція: "Learn genders" (вчи рід) змінено на "вчи займенники" для точності і локалізації. В українській мові гендерні категорії тісно пов'язані із займенниками, тому переклад адаптує цей зміст.

Лексична заміна: "man" (звернення) перекладено як "пеньок". Це іронічний еквівалент, який передає презирливий тон оригіналу в розмовній формі.

Groot, we're gonna be rich. Грут, ми з тобою в шоколаді.

Лексична заміна: використання фразеологізмів та ідіом ("в шоколаді", "пеньок") для передачі емоційного забарвлення та іронії.

Модуляція: заміна "Learn genders" на "вчи займенники" враховує лінгвістичні особливості української мови та робить репліку зрозумілою.

Грамматична адаптація: перетворення майбутнього часу на сталий фразеологізм, адаптація імперативних конструкцій до української граматики.

Смислова конкретизація: заміна "rich" на "в шоколаді" і "man" на "пеньок" передає додатковий контекст і стиль персонажів.

Quit smiling, you idiot. You're supposed to be a professional.

Чо ти либишся, колодо? Поводься професійно.

Модуляція: замість буквального перекладу ("припини усміхатися") використано розмовне, емоційно забарвлене "Чо ти либишся", що краще

передає стиль і емоційний тон оригіналу. "Либишся" — просторіччя, яке відповідає фамільярному характеру висловлювання. Замість буквального "дурень" використано інший синонімічний термін ("колода"), що має зневажливий відтінок, відповідає стилю оригіналу та враховує національно-культурний контекст.

Граматична заміна: замість наказового способу (quit, імператив) використано питальну конструкцію ("Чо ти"), яка створює більш природне звучання в українській мові.

Локалізація: "колодо" звучить більш природно для української розмовної мови й відповідає інтенсивності образи в оригіналі.

I live for the simple things. Like how much this is gonna hurt. Я по натурі дослідник. Цікаво як ця бандура влупить?

Модуляція (зміна ракурсу вираження): в оригіналі речення I live for the simple things передає смисловий акцент на любов до простоти. У перекладі використано фразу Я по натурі дослідник, що змінює акцент із "прості речі" на дослідницький характер особистості. Ця трансформація створює більш яскравий та емоційний образ, адаптований до стилю української мови.

Конкретизація: фраза Like how much this is gonna hurt перекладена як Цікаво як ця бандура влупить. У перекладі додано конкретику за допомогою слова бандура, яке в розмовній українській мові вживається для позначення чогось великого або важкого. Це допомагає передати емоційність і гумор оригінального тексту.

Емфатичний синтаксис: переклад побудований у формі, яка додає емоційності та експресії, зокрема через використання слів по натурі та влупить. Це відповідає характеру персонажа або ситуації, де присутні жарти чи певна іронія.

Адаптація (культурна трансформація): вираз «how much this is gonna hurt» передбачає очікування болю, але без зазначення конкретного об'єкта. У перекладі слово бандура додає контексту, зрозумілого для української аудиторії, що робить текст більш колоритним і локалізованим.

У цих прикладах застосовано кілька перекладацьких трансформацій, спрямованих на адаптацію тексту до культурного та мовного контексту, а також збереження емоційного забарвлення. Розглянемо їх докладно.

It'll grow back, you d'ast idiot. Quit whining. Та відросте, тирсоголовий, годі скавчати.

Модуляція (зміна акценту): оригінальне "It'll grow back" (майбутній час) передано емпатичним вигуком "ТА відросте", що підкреслює нетерпіння та зневагу мовця. Така зміна структури дозволяє краще передати тональність у перекладі.

Лексична субституція ("d'ast idiot" → "тирсоголовий"): замість дослівного "дурний ідіот" використано колоритне українське слово "тирсоголовий", яке додає жартівливого і саркастичного відтінку. Це творче рішення зберігає емоційний заряд оригіналу й адаптує його для української аудиторії.

Граматична адаптація ("Quit whining" → "Годі скавчати"): "Quit whining" буквально означає "перестань скиглити". Переклад "годі скавчати" звучить більш образно і грубо, що відповідає характеру фрази й підсилює емоційність.

What a bunch of a-holes. Відморожені у-даки.

Лексична субституція ("a-holes" → "у-даки"): слово "a-holes" є лайкою, що має сильне негативне забарвлення. Перекладач замінив його на "у-даки" – евфемізм, що передає грубість вислову, але в більш прийнятній для української мови формі.

Експлікація ("What a bunch" → "Відморожені"): англійський вираз "What a bunch" підкреслює презирство до групи людей. Переклад "відморожені" додає конотацію нерозсудливості та грубості, яка відображає ставлення мовця.

Граматична адаптація (зміна структури речення): оригінальне "What a bunch of a-holes" перекладено без дослівного "яка купка", щоб уникнути кальки та надмірної формальності. Така трансформація робить речення більш природним для розмовної української мови.

Look, it's 20 feet up in the air, and it's in the middle of the most heavily-guarded part of the prison. It's impossible to get up there without being seen. I got one plan, and that plan requires a frickin' quarnyx battery, so figure it out.

Слухай, там висота метрів 10, вежа стоїть просто в центрі їхнього кубла, і тишком-нишком залізи туди ніяк не вийде. В мене є план, мені потрібна кварниксова батарея. Дістань мені батарею.

Лексична заміна (адаптація одиниць виміру):

"20 feet up in the air". "Висота метрів 10"

Одиниця вимірювання змінена з футів на метри, оскільки метрична система більш звична для української аудиторії. Перекладач приблизно перерахував 20 футів у 10 метрів для зручності сприйняття.

Додавання деталей для стилістичної адаптації:

"The most heavily-guarded part of the prison". "Вежа стоїть просто в центрі їхнього кубла"

У перекладі додається образний вислів "їхнього кубла", який стилістично підсилює опис ворожої території. Вказівка на вежу також деталізує сцену, хоча в оригіналі її немає.

Вилучення зайвих уточнень (опущення):

"It's impossible to get up there without being seen." "Тишком-нишком залізти туди ніяк не вийде"

У перекладі пропущено уточнення "без того, щоб бути поміченим", оскільки зміст цього зрозумілий із контексту і виражений більш лаконічно.

Заміна стилістичних формулювань (експлікація):

Вираз "frickin'" перекладено нейтрально, без збереження його емоційно-експресивного забарвлення, оскільки українською таке слово може здатися надлишковим. При цьому зберігається зміст і цільова інтонація.

Розбиття речень (розчленування):

"So figure it out." "Дістань мені батарею."

В англійському тексті ця частина попереднього речення. В українській перекладено як окреме речення для надання більшого емоційного акценту.

Транскрипція або калькування термінів:

використано транскрипцію вигаданого терміна "quarпух" як "кварниксова", щоб зберегти автентичність і впізнаваність терміна.

You idiot. How am I supposed to fight these things without my stuff?

Деревина. І що мені голою дупою тепер їх лякати?

Модуляція;

You idiot. Деревина.

Замість буквального перекладу "Ти ідіот", перекладач обрав культурно адаптований вираз. У цьому випадку використано сленгове звернення "Деревина", яке передає емоційну насиченість і обурення, зберігаючи стиль тексту.

Генералізація;

How am I supposed to fight these things without my stuff? І що мені голою дупою тепер їх лякати?

В оригіналі йдеться про нездатність боротися без речей, але перекладач передає цю думку через узагальнену і метафоричну фразу. Вона більше відповідає культурному контексту цільової аудиторії і додає гумористичний відтінок.

Компенсація:

У перекладі використано грубуватий, але гумористичний вислів "голою дупою лякати", що компенсує втрату емоційного забарвлення оригінального виразу "you idiot" і підсилює загальний стиль репліки.

Лексична транспозиція:

"... without my stuff..." "тепер їх лякати?"

Замість буквального перекладу "без моїх речей" використано контекстуально доречний вираз, який передає сенс і відповідає загальному стилю українського тексту.

Why is this one here?

We promised him he could stay by your side until he kills your boss. I always keep my promises, when they're to muscle-bound whack-jobs who will kill me if I don't L. Here you go. Oh, I was just kidding about the leg. I just needed these two things. What? No, I thought it'd be funny. Was it funny? Oh, wait, what did he look like hopping around? – Якого він тут робить? Він буде з нами доки не пришиє твого маньяка-боса. Я свої обіцянки виконую, особливо обіцянки шизонутим качкам, які можуть мене вбити. Протез. Я ж за протез для сміху сказав, мені тільки це треба. Що? Ні, я, я хотів приколотись. Круто вийшло? А як він стрибав з перекошеною пикою а?

Переклад зазначеного тексту містить низку перекладацьких трансформацій. Поясню, які саме трансформації були застосовані та чому вони необхідні.

Лексична трансформація: конкретизація, напр.:

Оригінал: Why is this one here?

Переклад: Якого він тут робить?

У перекладі використано конкретизацію, оскільки в англійській мові "this one" є нейтральним вказівним займенником, а в українській для збереження стилістичного тону доречно зробити його більш емоційним — він. Також додано розмовний зворот якого він тут робить, який більше відповідає неформальному контексту.

Лексична трансформація: антонімічний переклад, напр.:

Оригінал: until he kills your boss.

Переклад: доки не пришиє твого маньяка-боса.

"Kills" перекладено як "пришиє" для передачі розмовного, зневажливого стилю мовлення персонажа. Додано слово "маньяка", щоб підкреслити емоційний відтінок, який в оригіналі відображається через контекст.

Лексична трансформація: смисловий розвиток, напр.:

Оригінал: I always keep my promises, when they're to muscle-bound whack-jobs who will kill me if I don't.

Переклад: Я свої обіцянки виконую, особливо обіцянки шизонутим качкам, які можуть мене вбити.

"Muscle-bound whack-jobs" перекладено як шизонуті качки. Це не буквальный переклад, але передає образ "сильної та небезпечної

людини". Також збережено іронічний тон мовлення через використання слова "шизонуті".

Лексична трансформація: опущення, напр.:

Оригінал: Here you go.

Переклад: Протез

Фраза "Here you go" опущена і замінена на ключовий елемент сцени — протез. Це зроблено для уникнення надмірної буквральності, зосередження уваги на головному об'єкті.

Стилістична адаптація:

Оригінал: Oh, I was just kidding about the leg. I just needed these two things.

Переклад: Я ж за протез для сміху сказав, мені тільки це треба.

Переклад адаптує тон оригіналу до стилю персонажа. "I was just kidding" стає я ж для сміху сказав, що звучить природніше в українській розмовній мові.

Експлікація:

Оригінал: What? No, I thought it'd be funny. Was it funny?

Переклад: Що? Ні, я, я хотів приколотись. Круто вийшло?

Додано розмовне "круто вийшло" для передачі іронічного настрою, якого несе оригінальний текст. Також "I thought it'd be funny" адаптовано у формі я хотів приколотись, щоб звучало природніше в українській мові.

Лексична трансформація: зміна частини мови, напр.:

Оригінал: Oh, wait, what did he look like hopping around?

Переклад: А як він стрибав з перекошеною пикою, а?

"Look like hopping around" перекладено як стрибав з перекошеною пикою, щоб увиразнити емоційність сцени. "Перекошеною пикою" додає гумористичний акцент, який у оригіналі передається через загальне саркастичне питання.

Висновки до розділу 2

В ході дослідження практичних аспектів українськомовного дубляжу англomовних коміксів були сформульовані наступні висновки.

1. Доведено, що кінотекст є дискурсом, що поєднує мовні й позамовні елементи, які створюють додаткові труднощі для перекладача. У процесі роботи фахівець повинен брати до уваги окрім вербального, ще й невербальний рівень висловлення – проявляти здатність передавати не лише зміст слів, але й комунікаційні принципи, закладені автором у репліки кіногероїв.

2. Для того, щоб досягти адекватного перекладу кінотексту, фахівець має вдаватися до перекладацьких троп – відходів від прямої значеннєво-структурної паралельності між оригінальною мовою та мовою перекладу, що дозволяють повніше й точніше передати підтекст. Адаптуючи стилістичні фігури – епітет, алюзію, метафору, порівняння і т.п., перекладач має вирішити, чи буде розумно не змінювати оригінальні образи чи прийнятним рішенням буде заміна їх іншими стилістичними елементами.

3. Під час здійснення дубляжу можуть використовуватися 5 видів перекладацьких троп: стилістичні, лексико-семантичні, лексико-граматичні, граматичні та лексичні.

3.1. Стилiстичними перекладацькими тропами є нейтралiзацiя, спецiалiзацiя та компенсацiя (втрат при перекладi).

3.2. Лексико-семантичнi перекладацькi тропи включають конкретизацiю, генералiзацiю, лексичне додавання, лексичне вилучення,

антонімічний переклад (формальну позитивацію або формальну негативацію), цілісне перетворення.

3.3. Лексико-граматичні трансформації об'єднують у своєму складі вилучення/опущення слів, описовий переклад, заміну відповідником, смисловий розвиток (смислову диференціацію або модуляцію).

3.4. Граматичні перекладацькі тропи передбають такі граматичні перетворення, як об'єднання та членування речень, буквальний і послідовний переклад, заміни граматичних форм, частин мови та членів речення, додавання або вилучення граматичних елементів, зміна порядку слів.

3.5. Лексичними перекладацькими тропами є калькування, транслітерування та транскрибування.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

В результаті дослідження теоретичних та практичних аспектів вивчення аудіовізуального перекладу, а саме українськомовного дубляжу англійськомовних кінокоміксів було зроблено наступні висновки та узагальнення.

1. Аудіовізуальний переклад (АВП) є важливим міжмовним ключем для розуміння й сприйняття кіномистецтва іноземним глядачем. АВ допомагає побачити, почути та відчути стиль, атмосферу оригіналу й познайомити аудиторію з його культурою.

2. АВП має багато різновидів, серед яких дублювання (dubbing), субтитрування (subtitling), сурдопереклад (subtitling for the deaf), сюртитрування/супертитрування (surtitles), субтитри в режимі реального часу (respeaking), поєднання дубляжу й субтитрів (audiosubtitling), закадровий переклад (voice-over), синхронний переклад фільмів на кінофестивалях (simultaneous interpreting at film festivals), вільний коментар (free-commentary), аудіодискрипція (audio description), пародійний переклад (goblin translation), аматорський дубляж/субтитри (fansubbing and fansubbing).

3. У роботі детально проаналізовано та висвітлено поняття "дубляж", як вид аудіовізуального перекладу, показано його не легку історію в нашій країні. До 2006 року року в українських кінотеатрах взагалі не було жодної стрічки національною мовою. Лише на телебаченні існувала озвучка деяких серіалів, проте частка домінування російської озвучки була більша на відміну від кінозалів, де вона взагалі було стовідсотковою.

4. З появленням дубляжу, співвідношення перекладених стрічок почалося збільшуватися, проте не переважати. Враховуючи наявність тодішньої проросійської влади, були спроби заборонити та скасувати дубляж. Однак це не вдавалося зробити.

5. Дублювання є, по суті, новою версією оригінального фільму мовою перекладу, оскільки всі звукові доріжки першоджерела видаляються й

перезаписуються нашими акторами, створюючи зовсім інше враження для глядача. Таким чином виникає ефект "одомашнення".

6. Процес виготовлення дубляжу – дуже важкий і коштовний. Це колективний процес, у якому залучено перекладача (часом навіть і не одного), звукорежисера, акторів дубляжу, режисера дубляжу та інших фахівців. Під час виконання роботи, фахівці зіштовхуються із багатьма обмеженнями та труднощами, як-то:

- ліпсинк – необхідно перекласти так, щоб репліка українською (яка повинна бути при цьому не надто довгою й не надто короткою) синхронно підходила до оригіналу по вимові;

- цензура – Міністерство культури постійно вносить обмеження й часто накладає заборону на використання нецензурної лексики, на відміну від оригіналу, де використовується велика кількість таких слів. Через це нашим перекладачам доводиться шукати обхідні шляхи як доцільніше адаптувати, описати чи взагалі замінити фразу;

- постійний контроль компанії-прокатника – представники творів оригіналу суворо слідкують за процесом перекладу й розпитують чому одне слово/фраза адаптовано таким чином, а інше по-іншому. Крім цього, здійснюється ретельний контроль над дотриманням нерозголошення й нерозповсюдження матеріалу;

- культурні розбіжності та наявність реалій – в стрічці трапляються сцени, де можна не збагнути що кажуть актори чи що хотів передати режисер цією сценою. Особливо це стосується гумору. Деякі речі будуть зрозумілі оригінальній аудиторії, а нашим глядачам ні. Тому спеціалісти також повинні враховувати як передати це в перекладі.

7. Історія жанру супергероїки та коміксів є дуже насиченою. Починаючи з 30-х років 19 століття, поява першого супергероя ознаменувала початок великої епохи коміксів, яка розросталася протягом десятиліть та охопила, на сьогодні, більшу частину індустрії розваг та стала найприбутковішим жанром у кіно. Дві студії (Marvel та DC) вже багато років

є суперниками. Обидві компанії пережили великі злети та падіння, однак зараз жанр вже кілька років знаходиться в стагнації. Попри всі труднощі, не можна недооцінювати вклад студій у кінематограф, чиї фільми нагадують дитинство цілому поколінню.

8. Проаналізувавши український дубляж стрічки "Вартові галактики", було помічено багато різних трансформацій, які застосували перекладачі. В картині фігурують персонажі-відлюдки, які мають складне життя й спілкуються відповідно. Цим користуються спеціалісти, використовуючи жаргон, грубуваті чи насмішкуваті слова/фрази під час адаптації.

9. Крім того, трапляються жарти побудовані на зовнішності чи расової приналежності різних персонажів. Оскільки один із головних героїв фільму є живим деревом, інші кепкують з нього та підколюють його. Перекладачі використовують різну лексику відповідної тематики для підсилення: пеньок, корінці, пагони.

10. Серед перекладацьких трансформацій найбільше за усіх було помічено прикладів модуляції, яку було застосовано в різних контекстах задля зміни структури реплік без втрати змісту. Крім того, досить поширеними є генералізація, конкретизація, заміна (лексична та граматична), членування та об'єднання речень, вилучення, додавання, експліфікація тощо. Ці тропи застосовано заради кращого та більш комфортного розуміння та сприйняття іноземного мовного потоку через суттєві відмінності української та англійської мов. Нашій мові притаманна більша наявність слів у перекладі, на відміну від оригінальної, якій властива лаконічність у висловлюваннях, реченнях. Свою значну роль відіграють і граматична та синтаксична різниця. Однак українські перекладачі довели, що для них немає нічого неможливого й майстерно демонструють, як із простих фраз можна зробити шедевральні вислови, які мають власний колорит та стиль.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вікторія Пушина, Алла Сітко. Особливості аудіовізуального перекладу. Sociocultural and Pragmatic Aspects of Translation / Interpreting. Київ, Україна.
2. Вартові галактики (фільм). [Відео ресурс]. Режим доступу: <https://uakino.me/filmy/genre-action/52-vartov-galaktiki.html>
3. Воробйова В. М., Кальниченко О. А. Особливості перекладу коміксів. IN STATU NASCENDI. Актуальні проблеми перекладознавства. Збірник студентських статей. ВИПУСК 20. Ст.31. Харків.
4. Грон Ю. Специфіка перекладацьких перетворень українською мовою комедійно-драматичного серіалу «Дивовижна місіс Мейзл». Черкаси, Україна.
5. Журавель Т. В. Кінопереклад як вид аудіовізуального перекладу і його становлення в Україні та світі. Київ.
6. "За" і "проти" скасування українського дубляжу [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3732390-za-i-proti-skasuvanna-ukrainskogo-dublazu.html>
7. Зайченко Ю., Чкаловець Я. Специфіка перекладу лексичних особливостей коміксів жанру фентезі. Київ.
8. Історія дубляжу: Як українська мова 30 років пробивалася до кінотеатрів [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://kh.depo.ua/ukr/kh/istoriya-dublyazhu-yak-ukrainska-mova-30-rokiv-probivalasya-do-kinoteatriv-202108221357357>
9. Іваницька Н. Б. Англомовні фільмоніми в українському перекладі. Вінниця.
10. Іваницький Є. С., Статкевич Л. П. Поняття "локазація" і ігровій індустрії та перекладацькій діяльності. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. Київ.
11. Ільченко А. В., Лук'янова Т. Г. Особливості інтерсеміотичного та інтерлінгвістичного перекладу (на матеріалі англійської та української

- мов). IN STATU NASCENDI. Актуальні проблеми перекладознавства. Збірник студентських статей. ВИПУСК 20. Ст.78. Харків.
- 12.Кіновсесвіт Marvel [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://znaki.fm/uk/teams/marvel/#:~:text=Marvel%20Comics>
- 13.Клименко Т. А., Суїма І. П. Translation of the film title as a cultural phenomenon. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. Дніпро.
- 14.Котяй С. І., Коцюк Л.М. Мультиmodalний текстовий простір: особливості створення та перекладу (на прикладі англomовних коміксів та їх перекладу українською). Кваліфікаційна робота. Острог.
- 15.Литвин І. М. Актуальні питання аудіовізуального перекладу: проблема типології. Актуальні проблеми філологічних наук. Соціальні комунікації: теоретичні та практичні аспекти. Вісник гуманітарного наукового товариства: наукові праці. Випуск 20. Черкаси.
- 16.Лютянська Н. І. Аудіодескрипція як особливий різновид аудіовізуального перекладу. ISSN 2409-1154 Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2019 № 42 том 3. Чорноморськ.
- 17.Лобода В. А. Перекладацькі трансформації: дефінітивний характер та проблема класифікації. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2019 № 43 том 4. Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету.
- 18.Мельникевич Т., Дробіт І. Опис дії в українській та англійській аудіодескрипціях фільму «Гаррі Поттер та філософський камінь». Львів.
- 19.Мітіна О. М., Ростомова Л. М., Драпалюк К. І. Дублювання як вид аудіовізуального перекладу. Одеса.

- 20.Медвідь О. М., Часовських А. А. Відтворення лінгвостилістичних особливостей кінотексту при дублюванні англомовних фільмів українською.
- 21.Методичні рекомендації до написання курсових робіт / Т.Ю. Черкашина, Г.С. Сатановська. Харків : Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2018.
- 22.Нікітіна А. А, Стеценко В. В., Тупиця О. Ю. Сучасні технології аудіовізуального перекладу. Полтава.
- 23.Переклад фільмів. Голлівудські штучки [Відео ресурс]. Режим доступу: https://youtu.be/XMlkeGxDvMs?si=qaSgN8_1pKcQtwKD
- 24.Підмогильна Н. В., Трофімова М. О. Субтитрування кінофільмів як лінгвістична проблема. ISSN 2617-0957; ISSN 2663–0745. Проблеми загального і слов'янського мовознавства. 2019. № 3. Дніпро.
- 25.Полюк І.С., Карпенко Н.О. Лексико-стилістичні трансформації та їх особливості при перекладі текстів офіційно-ділового стилю (двосторонні угоди між Францією й Україною). "Young Scientist". №10 (74). October, 2019. Національний технічний університет України "Київський політехнічний університет імені Ігоря Сікорського".
- 26.Павельєва А.К. Дубляж як різновид аудіовізуального перекладу. Полтава.
- 27.Перванчук Т. Б. Аудіовізуальний переклад: основні види та особливості. Волинь.
- 28.Полякова О. В., Гудманян А. Г. Стратегії добору ліпсінк-відповідників в українському дубляжі англомовних анімаційних фільмів. Дисертація. Одеса.
- 29.Першина Л.В., Юмрукуз А.А., Жура К.В. Комікс як жанр літературного мистецтва. НАУКОВІ ЗАПИСКИ Серія: Філологічні науки Випуск 4(207). Одеса.
- 30.Післегіна Ю. В., Ковальчук Н. М. Оцінювання якості письмового перекладу перекладачів-початківців з англійської мови на українську.

- IN STATU NASCENDI. Актуальні проблеми перекладознавства. Збірник студентських статей. ВИПУСК 20. Ст.132. Харків.
- 31.Рудик Т., Ковалевська Т. І. Аудіовізуальний переклад: види та особливості. Вінниця.
- 32.Романюк О. М. Lexical and semantic transformations applied in the ray Dradbury's short stories. ISSN 2409-1154 Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2019 № 40 том 3. Львів.
- 33.Скасування українського дубляжу не буде: комітет Ради вилучив ці норми із законопроекту про англійську мову [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://suspihne.media/culture/532773-skasuvanna-ukrainskogo-dublazu-ne-bude-komitet-radi-viluciv-ci-normi-iz-zakonoproektu-pro-anglijsku-movu/>
- 34.Стоянова Т., Черненко К. Особливості перекладу англійського гумору українською. ISSN 2616–5317. Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. 2020. № 31. Одеса
- 35.Серікова Н. А., Статівка А. О. Стратегії англо-українського перекладу діалектної вимови персонажів художніх творів. IN STATU NASCENDI. Актуальні проблеми перекладознавства. Збірник студентських статей. ВИПУСК 20. Ст.154. Харків.
- 36.Терещенко Л. Я. Помилки в аудіовізуальному перекладі: лінгвістичний і дидактичний аспекти. Вісник КНЛУ. Серія Філологія. Том 21. № 1. 2018. Вінниця.
- 37.Тулупов О. В., Кіріченко Є. Є. Ненормативна лексика в англо-українському перекладі: творчість vs цензура. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.
- 38.Український дубляж та історія його заборон [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://porokhivnytsya.com.ua/2023/07/02/ukrainian-dubbing_history/

39. Усі фільми про Бетмена та найкращий порядок їх перегляду. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://uk.eloutput.com/%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%84%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BC%D1%96%D0%B2/%D0%B3%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9/%D1%84%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BC%D0%B8-%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D0%91%D0%B5%D1%82%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B0/>
40. Хлудеєв А. В., Подвойська О. В. Адаптація та локалізація жартів англomовних комедій для українського глядача. ISSN 2409-1154 Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2019 № 43 том 5. Херсон.
41. First Meeting Scene - Guardians of the Galaxy - Movie CLIP HD [1080p] [Video Resource]. Access: <https://www.youtube.com/watch?v=noP9HY8nXvY>
42. Guardians Prison Break Scene - "I Am Groot!" - Guardians of the Galaxy (2014) Movie Clip HD [Video Resource]. Access: <https://www.youtube.com/watch?v=YwSF8rM-ePU>
43. Guardians Prison Break Scene (Part 2) - Guardians of the Galaxy (2014) Movie Clip HD [Video Resource]. Access: <https://www.youtube.com/watch?v=gOLy6JArNYo>
44. Rocket and Groot - First Appearance Scene - Guardians Of The Galaxy (2014) Movie Clip HD [Video Resource]. Access : <https://www.youtube.com/watch?v=OjTEJ-VAdxs>
45. Starlord, Who? Scene - GUARDIANS OF THE GALAXY (2014) Movie Clip [Video Resource]. Access: <https://www.youtube.com/watch?v=N-QtJry1yII>
46. Star-Lord Middle Finger Scene - Guardians Of The Galaxy (2014) Movie Clip HD [Video Resource]. Access: <https://www.youtube.com/watch?v=TW19M3VCeWc>

47. Superhero [Electronic Resource]. Access: <https://www.britannica.com/art/superhero>
48. The Guardians Arrive At The Prison - Hooked On A Feeling - Guardians of the Galaxy (2014) Movie CLIP HD [Video Resource]. Access: <https://www.youtube.com/watch?v=SQHWOCHLf6I>
49. The Evolution of Superhero Movies: From Comic Panels to Blockbuster Epics [Electronic Resource]. Access: <https://medium.com/@karr0616/the-evolution-of-superhero-movies-from-comic-panels-to-blockbuster-epics-feb43820db35>
50. Yondu's Best Moments - Guardians of The Galaxy 1 & 2 [Video Resource]. Access: <https://www.youtube.com/watch?v=MOr-RrxMvlo>
51. Yan Chang. A Tentative Analysis of English Film Translation Characteristics and Principles. ISSN 1799-2591 Theory and Practice in Language Studies, Vol. 2, No. 1, pp. 71-76, January 2012. Qingdao. China.

SUMMARY

This study is an attempt to reveal the peculiarities of the Ukrainian audiovisual translation of feature-length superhero films.

The paper analyzes the types of audiovisual translation; examines in detail the very concept of “dubbing”, its development and attempts to abolish it in Ukraine, its advantages and disadvantages; describes the history of the superhero genre and its uniqueness, and its impact on the global film market. The 2014 film *Guardians of the Galaxy*, directed by James Gunn, was chosen as an example for analyzing dubbing, as it contains many colorful and charismatic characters who communicate in funny ways and get into ridiculous situations. The movie is full of dialogues that are very interestingly adapted and almost every translated phrase can become a reason for research.

The relevance of the study is due to the fact that it describes and analyzes a very specific genre of cinema, which remains the most popular and highest-grossing in the modern world, but is almost invisible among works on cinema and its linguistic features.

The object of the study is the Ukrainian dubbing of an English-language superhero film, the subject is the ways of translating lexical units and translation transformations used in the dubbing and the differences between the original and the translated lines.

The purpose of the study is to carry out a translation analysis of a superhero movie dubbed into Ukrainian and to find out the specific differences between the original and the domestic adaptation.

Achieving this goal involves solving the following tasks:

- 1) to outline the theoretical foundations of the study of dubbing as a type of audiovisual translation and its formation in Ukraine;
- 2) to analyze a superhero movie dubbed into Ukrainian and to identify the translation transformations and methods of translation of lexical units used in it

3) to find out the specific differences between the English-language original and the Ukrainian-language adaptation.

The material of the study is the English-language film *Guardians of the Galaxy* by James Gunn and its Ukrainian-language dubbing.

The choice of research methods is determined by the purpose and objectives of the study. The following methods of linguistic analysis and general scientific methods are used in the study: contextual and distributional analysis, translation analysis, analysis and generalization method, and descriptive method.

The scientific novelty of the work is to study and show the uniqueness of Ukrainian dubbing (as well as to generalize its formation and development) in a rather specific and difficult to adapt film genre; to find out how and why a particular adaptation was selected using specific examples.

The theoretical value of the study lies in the fact that it systematizes at the theoretical level the extra-linguistic and linguistic features of Ukrainian dubbing of the superhero movie genre, which remains little studied but is extremely popular.

The practical significance of this research lies in the fact that the materials of the work can be used in practical classes within the disciplines of “Practice of Interpreting and Translating in the Field of Industry (English)”, “Communicative and Translation Strategies in Industry Discourses (English)”, as well as “Comparative Linguistics” (thematic modules devoted to the problems of comparative lexicology and comparative stylistics of the English and Ukrainian languages). Students will be interested in comparing comedy excerpts from a modern film and in following, comparing and analyzing the translation, which is quite authentic, together with the teacher.

The paper consists of an introduction, two chapters (theoretical and practical), conclusions to each chapter, general conclusions and a list of references.

The introduction substantiates the relevance of the chosen scientific topic; defines the object and subject of the study, its purpose and objectives, research methods; describes the research material, outlines the scientific novelty, theoretical and practical significance of the scientific research.

The first chapter of the qualification work deals with the theoretical aspects of the study of dubbing as a special type of audiovisual translation and its formation in Ukraine.

The second chapter of the work focuses on the study of practical aspects of Ukrainian dubbing of English-language comic books, namely, the analysis of a superhero movie dubbed into Ukrainian for the purpose of translation transformations that were used, and the specific differences between the original and the Ukrainian-language adaptation.

The following conclusions and generalizations have been made as a result of the study of theoretical and practical aspects of audiovisual translation, namely Ukrainian dubbing of English-language movie comics.

1. Audiovisual translation (AVT) is an important interlingual key for understanding and perception of cinematic art by a foreign audience. AVT helps to see, hear, and feel the style and atmosphere of the original and introduces the audience to its culture.

2. There are many types of AVP, including dubbing, subtitling, subtitling for the deaf, surtitling/supertitling, real-time subtitling, and a combination of dubbing and subtitling (audiosubtitling), voice-over, simultaneous interpreting at film festivals, free-commentary, audio description, goblin translation, fansubbing and fansubbing.

3. The paper analyzes in detail and highlights the concept of “dubbing” as a type of audiovisual translation, showing its difficult history in our country. Until 2006, Ukrainian cinemas did not have any films in the national language at all. Only on television there was dubbing of some series, but the share of Russian dubbing was greater, unlike in cinemas, where it was one hundred percent.

4. With the advent of dubbing, the proportion of translated films began to increase, but not to prevail. Given the pro-Russian government of the time, there were attempts to ban and cancel dubbing. However, this was not done.

5. The dubbing is essentially a new version of the original film in the target language, as all the soundtracks of the original source are removed and re-recorded

by our actors, creating a completely different impression for the viewer. This creates the effect of “domestication”.

6. The process of making dubbing is very difficult and expensive. It is a collective process that involves a translator (sometimes more than one), a sound engineer, dubbing actors, a dubbing director and other specialists. In the course of their work, specialists face many limitations and difficulties, such as

- lip-sync - it is necessary to translate so that the line in Ukrainian (which should be neither too long nor too short) is synchronized with the original in terms of pronunciation;

- censorship - the Ministry of Culture constantly imposes restrictions and often bans the use of obscene language, unlike the original, which uses a large number of such words. Because of this, our translators have to look for workarounds to adapt, describe, or even replace the phrase;

- constant control of the rental company - representatives of the original works strictly monitor the translation process and ask why one word/phrase is adapted in one way and another in another. In addition, we carefully monitor compliance with non-disclosure and non-distribution of the material;

- cultural differences and realities - there are scenes in the film where you may not understand what the actors are saying or what the director wanted to convey with this scene. This is especially true of humor. Some things will be clear to the original audience, but not to our viewers. Therefore, specialists should also consider how to convey this in translation.

7. The history of the superhero and comic book genre is very rich. Starting in the 1930s, the first superhero marked the beginning of the great comic book era, which grew over the decades and has now taken over most of the entertainment industry and become the most profitable genre in cinema. The two studios (Marvel and DC) have been rivals for many years. Both companies have experienced great ups and downs, but now the genre has been stagnating for several years. Despite all the difficulties, one cannot underestimate the contribution of the studios to cinema, whose films remind a whole generation of childhood.

8. After analyzing the Ukrainian dubbing of the movie *Guardians of the Galaxy*, we noticed many different transformations used by translators. The movie features reclusive characters who have complicated lives and communicate accordingly. Specialists take advantage of this by using jargon, rude or mocking words/phrases during adaptation.

9. In addition, there are jokes based on the appearance or race of various characters. Since one of the main characters in the movie is a living tree, others make fun of him and poke fun at him. The translators use different vocabulary of the respective subject to reinforce it: stump, roots, shoots.

10. Among the translation transformations, the most frequently observed examples were modulation, which was used in different contexts to change the structure of the lines without losing the meaning. In addition, generalization, concretization, substitution (lexical and grammatical), sentence splitting and combining, deletion, addition, explication, etc. are quite common. These tropes are used for a better and more comfortable understanding and perception of foreign speech due to the significant differences between Ukrainian and English. Our language is characterized by more words in translation, unlike the original language, which is characterized by brevity in statements and sentences. Grammatical and syntactical differences also play a significant role. However, Ukrainian translators have proved that nothing is impossible for them and skillfully demonstrate how simple phrases can be turned into masterpieces with their own flavor and style.